

Research Paper

Evaluation of Attitudes of Eco-lodge's Owners and Local Managers toward Ec lodge Business Ecosystem in Ramsar Tourism Destination

Fatemeh Hedayati Sarsar¹ , Mohammad-Amin Khorasani^{*2} , Mohammadreza Rezvani³

¹ M.A. graduate, Geography and Tourism Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. (fatemeh.hedayati@ut.ac.ir).

² Assistant Professor, Geography and Rural Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. (khorasani_ma@ut.ac.ir).

³ Professor, Geography and Rural Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. (rezvani@ut.ac.ir)

© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran

10.22080/jtpd.2024.27168.3885

Received:

February 6, 2024

Accepted:

April 9, 2024

Available online:

April 23, 2024

Keywords:

Business Ecosystem, Ec lodge, Owners' Attitude, Local Managers' Attitude, Ramsar Destination

Abstract

Context and Purpose: One important topic in the field of Ec lodge is the study of the business ecosystem of these accommodations. These ecosystems express the structure of the business system, influencing factors, relationships between actors, and the power and position of each factor in the business ecosystem of Ec lodge. The current research aims to evaluate the atmosphere governing the ecotourism business ecosystem based on the views of the owners and local-regional Ec lodge managers. **Design/methodology/approach:** The current research is descriptive as it examines and evaluates the business environment of Ec lodge in Ramsar city. From the audience's point of view, it is practical because it leads to awareness of the business environment of Eco-lodges in Ramsar for the owners, local managers, future investors, and researchers in this field. This study is also cross-sectional as the information needed for the research was collected "at" a point in time (Spring 1402). The data collection method was quantitative, and a questionnaire was used to collect the data. The statistical population included Eco-lodge's "owners" and "local managers" related to the research subject in Ramsar city. **Findings:** The findings show that from the point of view of the owners of Ec lodge, the status of Ec lodge business ecosystem components in Ramsar city based on the average value in order from first to last includes infrastructure, market, socio-cultural, business, human capital support, education, innovation, and finance. Also, the ranking of the status of business ecosystem components of Ec lodge in Ramsar city is based on the average value from the point of view of local and regional Ec lodge managers, including business, market, infrastructure, socio-cultural, support, capital human, financial, and educational innovation. **Conclusion:** The business ecosystem of Ec lodge in Ramsar city, from the owners' and local-regional managers' point of view, is "so-so". The components of "finance" and "education and innovation" were evaluated as the weakest components, and the component of "infrastructure" was the most acceptable component of the ecosystem. **Originality/value:** The framework of the business ecosystem model of Ec lodge should be different from the general framework, and the components related to sustainable development should play a central role in it. This research, using a field study, has tried to investigate the business ecosystem of Ec lodge, using the perspective of stakeholders (owners of Ec lodge and local-regional managers) who influence the transformation and development of this business in Ramsar city.

*Corresponding Author: Mohammad-Amin Khorasani

Address: Faculty of Geography, University of Tehran.

Email: khorasani_ma@ut.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

Tourism is an industry that provides the country with the most income and employment with the least capital because everything, including ancient, historical, and natural monuments and places for this work, exists in most parts of Iran. One of the most important tourism policies that has received global attention in the past decade is the increasing trend toward small tourism businesses. The establishment of Ecolodge is one of the most successful and sustainable of these businesses, which creates a good opportunity for small family businesses.

In business literature, the ecosystem has been introduced as a vital tool for creating a flexible economy based on innovation, especially the ecosystems of the development of Ecolodge, which have received less attention in research. This is important in the institutional context of Iran, which also has an empirical gap because the framework for the development of ecosystems for the development of Ecolodge needs to be supported by institutional factors and other regional components.

Considering the existence of 16 active Ecolodge in Ramsar city as well as the characteristics and tourism capacities of the city that were reported above, through the analysis of the ecosystem of Ecolodge and the identification of its main components and the role of each of them, it is possible to guide this ecosystem to create significant value for each of the effective and useful factors, and by improving the value created for each of the factors, the health of this ecosystem, i.e., its proper functioning, will be guaranteed.

Therefore, the main goal of the current research is to be able to analyze the business ecosystem of Ecolodge in Ramsar city by knowing this in the mentioned city and examining the views of Ecolodge owners and local-regional tourism managers. Based on this, the main question of the present research is to find out how the atmosphere governing the Ecolodge business ecosystem in Ramsar city is based on the views of the owners and local-regional managers.

2. Research Methodology

The current research is descriptive as it examines and evaluates the business environment of Ecolodge in Ramsar city. From the audience's point of view, it is practical because it leads to awareness of the business environment of Ecolodges in Ramsar for owners, local managers, future investors, and researchers in this field.

This study is also cross-sectional as the information needed for the research was collected "at" a point in time (Spring 1402). The data collection method was quantitative, and a questionnaire was used to collect the data. The statistical population of the research included Ecolodge's "owners" and "local managers" related to the research subject in Ramsar city.

3. Research Findings

After evaluating the status of ecosystem components of Ecolodge business in Ramsar city from the point of view of the owners of the Ecolodge, it was determined:

- Financial components, with an average value of 2.09, and education and innovation, with an average value of 2.29, are below average and in an unfavorable situation;

- Support components, with an average value of 2.50, human capital, with an average value of 2.51, business, with an average value of 2.72, market, with an average value of 2.93, and social-culture, with an average value of 2.86, are in the average level;
- The basic component with an average value of 3.21, is in a good range;
- Also, in general, the state of the ecosystem business of Ecolodge in Ramsar city is average from the point of view of the owners of the Ecolodge with an average score of 2.63.

After evaluating the status of business ecosystem components in Ramsar city from the point of view of local and regional managers, it was generally determined:

- The education and innovation component, with an average value of 2.48, is below average and in an unfavorable situation;
- Financial components, with an average value of 2.67, human capital, with an average value of 2.69, support, with an average value of 2.79, socio-cultural component, with an average value of 2.83, infrastructure, with an average value of 2.87, the market, with the average value of 2.96, and the business, with an average value of 2.97, are in the average range;
- Also, in general, the state of the business ecosystem in Ramsar city from the point of view of local and regional managers is at the average level with an average score of 2.78.

4. Conclusion

According to the findings, it can be concluded that the atmosphere governing the Ecolodge business ecosystem in Ramsar includes the following features:

- The business ecosystem of Ecolodge in Ramsar city has eight components, including "business", "finance", "education and innovation", "human capital", "support", "market", "socio-cultural", and "infrastructure";
- The state of Ecolodge business ecosystem in Ramsar city from the point of view of Ecolodge owners, with an average score of 2.63 out of 5, and local-regional managers, with an average score of 2.78 out of 5, are "average";
- From the point of view of the owners of Ecolodge and local and regional managers, the components of "finance" and "education and innovation" were evaluated as the weakest components of the Ecolodge business ecosystem in Ramsar city;
- From the point of view of the owners of the Ecolodge, the "infrastructure" component was evaluated as the most acceptable component of the ecosystem of the Ecolodge in Ramsar city;
- In terms of the ranking of the status of ecosystem components of Ecolodge in Ramsar city based on the average value from the point of view of local and regional, only the "market" component has the same second position;
- The ranking of the status of ecosystem components of Ecolodge in Ramsar city is based on the

average value from the point of view of the owners of Ecolodge, in order from first to last, including components infrastructure, market, socio-cultural, business, human capital, support, education and innovation, and finance;

- The ranking of the status of business ecosystem components of Ecolodge in Ramsar city is based on the average value from the point of view of local and regional managers, in order from first to last, including business, market, infrastructure, socio-cultural, support, human capital, finance, and innovation education.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors appreciate all the scientific consultants in this paper.

علمی پژوهشی

ارزیابی نگرش صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مدیران محلی نسبت به زیست-بوم کسب‌وکار بوم‌گردی در مقصد گردشگری رامسر

فاطمه هدایتی سارسر^۱ ID، محمّدامین خراسانی^۲ ID*، محمّدرضا رضوانی^۳ ID

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(fatemeh.hedayati@ut.ac.ir)

^۲ استادیار، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (khorasani_ma@ut.ac.ir)

^۳ استاد، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (rezvani@ut.ac.ir)

نویسندگان ©

ناشر: دانشگاه مازندران

10.22080/jtpd.2024.27168.3885

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مباحث مهم در حوزه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، بررسی زیست‌بوم کسب‌وکار این اقامتگاه‌ها هست. این زیست‌بوم‌ها، بیان‌کننده ساختار سیستم کسب‌وکار، عوامل تأثیرگذار، روابط بین بازیگران، قدرت و جایگاه هر یک از عوامل در زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. هدف پژوهش حاضر این است که مبتنی بر دیدگاه‌های مالکان و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی، فضای حاکم بر زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی را ارزیابی نمایند. روش‌شناسی: پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع توصیفی است؛ زیرا وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر را بررسی و ارزیابی می‌کند. از نظر مخاطب، کاربردی است؛ زیرا منجر به آگاهی از وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر برای مالکان، مدیران بومی، سرمایه‌گذاران آتی و پژوهشگران این حوزه می‌شود. از نظر زمانی، مقطعی است؛ زیرا اطلاعات مورد نیاز پژوهش، در "یک مقطع زمانی (بهار ۱۴۰۲) جمع‌آوری شده است. از نظر روش گردآوری داده، کمی است؛ زیرا از پرسش‌نامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل "مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی" و "مدیران محلی" مرتبط با موضوع پژوهش در شهرستان رامسر می‌شود. یافته‌ها: نشان می‌دهد که رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: مؤلفه‌های زیربنایی، بازار، اجتماعی-فرهنگی، کسب‌وکار، سرمایه‌انسانی، حمایت، آموزش و نوآوری و مالی است. همچنین رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: کسب‌وکار، بازار، زیربنایی، اجتماعی-فرهنگی، حمایت، سرمایه‌انسانی، مالی و آموزش نوآوری است. نتیجه‌گیری و پیشنهادها: وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر هم از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هم مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی در حد "متوسط" قرار دارد و مؤلفه‌های "مالی" و "آموزش و نوآوری" به عنوان ضعیف‌ترین مؤلفه و مؤلفه "زیربنایی" به‌عنوان قابل‌قبول‌ترین مؤلفه زیست‌بوم ارزیابی شدند. نوآوری و اصالت: چارچوب مدل زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌ها باید متفاوت از چارچوب‌های عمومی بوده و مؤلفه‌های مربوط به توسعه پایدار در آن نقش محوری ایفا کنند. در این پژوهش سعی شده است با استفاده از مطالعه میدانی، به بررسی وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی با استفاده از دیدگاه ذی‌نفعانی (مالکان اقامتگاه‌ها و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی) که بر تحول و توسعه کسب‌وکار مدنظر در شهرستان رامسر تأثیرگذار هستند، پرداخته شود.

تاریخ دریافت:

۱۷ بهمن ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲۱ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۴ اردیبهشت ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

زیست‌بوم کسب‌وکار؛ اقامتگاه بوم‌گردی؛ نگرش صاحبان اقامتگاه؛ نگرش مدیران محلی؛ مقصد رامسر.

* نویسنده مسئول: محمّدامین خراسانی

آدرس: دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

ایمیل: khorasani_ma@ut.ac.ir

۱ مقدمه

راهبردهای اشتغال‌زایی و رشد اقتصادی در قالب قوانین اقتصادی کسب‌وکارهای کوچک مقیاس است. کسب‌وکارهای خرد به‌عنوان منابع مهم درآمد و اشتغال و در نهایت نیروی مهم اثرگذار بر توسعه اقتصادی شناخته می‌شوند (Etzkowitz & Zhou, 2007). در دنیای امروز، توان رقابتی یک کسب‌وکار دیگر تنها به شایستگی‌های داخلی خود مربوط نیست، بلکه به توانایی آن کسب‌وکار در برقراری ارتباط و تعامل سازنده با محیط خود نیز مرتبط می‌باشد (یاری و کوثری، ۱۳۹۸).

در ادبیات پژوهش، چارچوب‌های متنوعی از ابعاد زیست‌بوم کسب‌وکار/کارآفرینی بیان شده است، اما، عدم وجود مدل‌های فرآیندی که اقدامات مشخص برای توسعه این زیست‌بوم‌ها را شفاف نماید، کم‌تر مورد بحث قرار گرفته است، به‌طوری‌که محققین معتقدند که مباحث این قبیل زیست‌بوم‌ها جذاب ولی اجرای آن به دلیل عدم وجود مدل‌ها و چارچوب‌های فرآیندی مشخص‌کننده اقدامات مشکل است (Spigel & Harrison, 2018).

به ویژه، زیست‌بوم‌های توسعه‌یافته اقامتگاه بوم‌گردی که در پژوهش‌ها کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. این مهم در بافت نهادی ایران نیز دارای شکاف تجربی است؛ زیرا چارچوب توسعه‌یافته زیست‌بوم‌های توسعه‌یافته اقامتگاه بوم‌گردی نیازمند بسترسازی با عوامل نهادی و سایر مؤلفه‌های منطقه‌ای می‌باشد (Sakhdari et al., 2023).

در بسیاری از مناطق مشاهده می‌شود که صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی بدون توجه به منابع، نیازهای بازار و موقعیت مکانی، اقدام به تأسیس اقامتگاه کرده‌اند. سرمایه‌گذاری نسنجیده، ناآگاهی از پویایی‌های صنعت گردشگری و میهمان‌نوازی، ناآشنایی با ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ارائه خدمات باکیفیت پایین، ناتوانی در طراحی تجربه، تعارض منافع با جامعه محلی و عدم درک اهمیت و اصول حفاظت از محیط فرهنگی و طبیعی، این اقامتگاه‌ها را به چالش کشیده و به توسعه افسارگسیخته و ناکامی بسیاری از آنها منتهی

گردشگری صنعتی است که با کم‌ترین سرمایه، بیشترین درآمد و اشتغال را نصیب کشور می‌کند؛ زیرا همه چیز از جمله آثار و اماکن باستانی و تاریخی و طبیعی برای این کار در اغلب نقاط ایران وجود دارد. یکی از مهم‌ترین خط‌مشی‌های گردشگری که در یک دهه گذشته به صورت جهانی مورد توجه قرار گرفته، رشد فزاینده گرایش به کسب‌وکارهای کوچک گردشگری است. راه‌اندازی اقامتگاه‌های بوم‌گردی از موفق‌ترین و پایدارترین این کسب‌وکارها است که فرصت مناسبی برای کسب‌وکارهای کوچک خانوادگی (خانواده‌محور) ایجاد می‌کند. بر اساس تعریف سازمان جهانی گردشگری، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت‌گردان را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده در محیط‌های طبیعی فراهم می‌نمایند. به علت مزایای اقتصادی، محیط‌زیستی و اجتماعی بوم‌گردی، توجه جهانی به توسعه آن جلب شده است (Kry et al., 2020).

اقامتگاه‌های بوم‌گردی سبب می‌شود زنجیره فعالیت‌های اقتصادی و فرهنگی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم درگیر شود و فرصت‌های بسیار خوبی را برای کسب‌وکارهای کوچک و خانوادگی ایجاد نماید؛ این اقامتگاه‌ها با افزایش ارزش افزوده و تنوع محصولات و خدمات، در توانمندسازی جامعه محلی و توسعه پایدار مؤثر بوده و سبب کاهش مهاجرت‌های روستایی می‌شود (Bouzarjomehri et al., 2022).

در پژوهش‌های حوزه کسب‌وکار، زیست‌بوم، ابزاری حیاتی برای ایجاد اقتصادی انعطاف‌پذیر بر اساس نوآوری معرفی شده است (Amolo & Migiro, 2015). از طرف دیگر زیست‌بوم یکی از

گردشگران و مسافران شهرستان رامسر، آمار رسمی گزارش نشده است و آمارها مربوط به خبرگزاری‌ها هستند.

یکی از ارکان اصلی سیستم گردشگری مقصد و نیز یکی از عناصر مهم هزینه‌کرد گردشگران، مقوله اقامت می‌باشد. همان طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، بر اساس "آخرین" گزارش سال‌نامه آماری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در سال ۱۳۹۹ (Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, 2019)، تعداد کل اماکن اقامتی در کشور که شامل هتل (در مناطق آزاد و خارج از آن)، هتل آپارتمان، میهمان‌پذیر، متل، پانسیون، بوم‌گردی، اقامتگاه سنتی، مجتمع گردشگری، خانه‌مسافر و ... می‌باشد، ۱۶,۸۱۲ واحد بود و این مقدار برای استان مازندران، ۴,۶۰۸ (۲۷/۴٪) از کشور) مکان اقامتی و برای شهرستان رامسر ۳۷۱ (۸٪ از استان) مکان اقامتی رسمی بوده است. علاوه بر این، طبق این سال‌نامه، تعداد کل اقامتگاه بوم‌گردی در کشور ۲,۷۵۲ واحد، برای استان مازندران، ۲۳۶ واحد و برای شهرستان رامسر ۱۶ واحد فعال بوده است.

نشده است (Bapiri et al, ۲۰۲۲). به نظر می‌رسد یکی از دلایل این ناکامی، عدم آشنایی مالکان و مدیران اقامتگاه‌های بوم‌گردی با زیست‌بوم کسب‌وکار این اقامتگاه‌ها است؛ زیرا، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مانند هر کسب‌وکاری، دارای زیست‌بوم کسب‌وکار هستند.

طبق "آخرین" گزارش مرکز ملی آمار از گردشگری داخلی ایران در سال ۱۴۰۰، ۱۰ استان مازندران، تهران، خراسان رضوی، فارس، اصفهان، گیلان، کرمان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و خوزستان به ترتیب بیشترین تعداد مسافر داخلی در سال ۱۴۰۰ را داشته‌اند (National Statistics Center of Iran, 2022). بر اساس این آمار، استان مازندران با ۲,۱۰۲,۲۶۹ نفر مسافر (Center of Iran, 2022)، گردشگری‌پذیرترین (مسافرپذیرترین) استان کشور محسوب می‌شود.

شهرستان رامسر (واقع در استان مازندران)، به‌عنوان یک مقصد گردشگری شناخته‌شده در استان و کشور و به‌عنوان "عروس شهرهای ایران" شناخته می‌شود که سالانه، میزبان و مقصد گردشگری میلیون‌ها گردشگر داخلی و تا حدودی خارجی می‌باشد، البته نسبت به تعداد دقیق یا حدودی

جدول ۱. تعداد اماکن اقامتی و اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کشور، استان مازندران و شهرستان رامسر

تعداد واحدهای اقامتی در کشور	تعداد واحدهای اقامتی در استان	تعداد واحدهای اقامتی در شهرستان	تعداد کل واحدهای اقامتی در کشور	تعداد کل واحدهای اقامتی در استان	تعداد کل واحدهای اقامتی در شهرستان
۱۶,۸۱۲	۴,۶۰۸	۳۷۱	۲,۷۵۲	۲۳۶	۱۶

منبع: اقتباس و تعدیل (Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts, 2019)

و به دلیل داشتن ویژگی‌های آب و هوایی، چشم‌اندازهای متلون و دو آب‌رآذبه جنگل و دریا از ادوار قبلی بسیار مورد توجه قرار داشته؛ به‌طوری‌که

از طرفی، شهرستان رامسر به دلیل قرار گرفتن در مسیر ارتباطی استان گیلان و مازندران یکی از کانون‌های مهم گردشگری، اقتصادی و بازرگانی بوده است

خوزستان، بوشهر، فارس، اصفهان و آذربایجان شرقی به ترتیب بیشترین تعداد مسافر را داشتند. البته این آمار رسمی نبوده و فقط از طریق خبرگزاری‌ها اعلام شده است.

^۱ طبق اعلام دبیر ستاد مرکزی هماهنگی خدمات سفر از آمار سفرهای نوروزی ۱۴۰۲، از ۲۵ اسفند ۱۴۰۱ تا ۱۵ فروردین ۱۴۰۲، استان‌های مازندران، گیلان، خراسان رضوی، هرمزگان،

بپردازد. بر این اساس پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که مبتنی بر دیدگاه‌های مالکان و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی، فضای حاکم بر زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر چگونه است؟

۲ ادبیات پژوهش

۲.۱ اقامتگاه بوم‌گردی

اقامتگاه بوم‌گردی^۱ در دهه ۱۹۸۰ ظهور کرد و در دهه‌های بعدی به‌سرعت رشد یافت (Sanders & Halpenny, 2001). اقامتگاه بوم‌گردی، یک نوع اقامتگاه منحصربه‌فرد در بازار گردشگری هستند که سعی دارند فلسفه و اصول اکوتوریسم را برآورده کنند (Hawkins et al., 1995; Mafi et al., 2019).

بنا بر تعریف، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط بکر طبیعی، بافت‌های روستایی و بافت تاریخی شهرها با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکل سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه، احداث شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت گردشگران را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده فراهم می‌نماید (Gets & Carlsen, 2004). اقامتگاه بوم‌گردی، به نوعی اقامتگاه و محل اسکان با ویژگی‌های بومی و محلی گفته می‌شود که به طور معمول در خانه‌های قدیمی بازسازی شده یا بناهای جدید مشابه الگوهای سنتی هر منطقه راه‌اندازی می‌شود. اقامتگاه‌های بوم‌گردی، فضای کالبدی و کارکردی صرف یا یک شیوه معماری خاص، منحصراً برای پاسخ‌گویی به نیازهای اسکان گردشگران تعریف نمی‌شود، بلکه این اقامتگاه‌ها، مجموعه‌ای از عناصر مبتنی بر ویژگی‌های مکانی-فضایی و فرهنگی-اجتماعی مقصد نظیر غذا، صنایع دستی، فرهنگ محلی و غیره ارائه می‌دهند (Shafii & Rabbani, 2019). در گذشته، این نوع اقامتگاه‌ها منحصراً به صورت کلبه‌های ساده و در دل جنگل

زیباسازی شهر رامسر در سال ۱۳۰۵ آغاز گردید و لقب "عروس شهرهای ایران" به آن داده‌اند. همچنین در دوره معاصر، شهر رامسر با شهرهای شیراز، پورتمونت شیلی و الوکره قطر تفاهم‌نامه همکاری و قرارداد خواهرخواندگی را انعقاد نموده است.

علاوه بر این دو جاذبه اصلی و قرارداد خواهرخواندگی، شهر رامسر دارای ویژگی‌ها و جاذبه‌های گردشگری دیگری در حوزه‌ی شهری خود شامل دسترسی بالای شهری و پیرامون، فرودگاه بین‌المللی، اماکن اقامتی برجسته، رستوران‌های شهیر با گستره‌ای از خوراک‌های محلی، مراکز تفریحی-سرگرمی و بازدیدی (در قالب موزه و دهکده‌های گردشگری)، مسیرهای پیاده‌منظرگردی در روز و شب، برگزاری رویدادهای میراث معنوی دارای شماره ثبت ملی، مراکز گردشگری پیشگیرانه چشمه‌های آب‌گرم و معدنی، جنگل‌ها و باغ شهری ۳۳ هکتاری می‌باشد (Mohammadi & Mirtaghian, Rudsari, 2019).

با توجه به وجود ۱۶ اقامتگاه بوم‌گردی فعال در شهرستان و همچنین ویژگی‌ها و ظرفیت‌های گردشگری شهرستان که در بالا گزارش شد، از طریق تحلیل زیست‌بوم اقامتگاه‌های بوم‌گردی و شناسایی مؤلفه‌های اصلی آن و نقش هر یک از آن‌ها می‌توان برای هدایت این زیست‌بوم در جهت ایجاد ارزش قابل توجه برای هر یک از بازیگران مؤثر و مفید باشد و در صورتی که بتوان ارزش ایجاد شده برای هر یک از بازیگران را بهبود بخشید، سلامت این زیست‌بوم یعنی عملکرد مناسب آن، تضمین خواهد شد.

از این رو، هدف اصلی پژوهش حاضر این است که بتواند با شناخت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر و بررسی دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مدیران محلی/منطقه‌ای گردشگری به تحلیل زیست‌بوم کسب‌وکار این اقامتگاه‌ها در شهرستان رامسر

¹ Eco-lodge

زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه برای اسکان و پذیرایی از گردشگران احداث شدند یا خانه‌های تاریخی و قدیمی موجود در روستاها هستند که پس از مرمت، به اقامتگاه تغییر کاربری داده‌اند و ضمن بیشترین تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت‌گردها را با کیفیتی پسندیده و تعریف‌شده در محیط‌های طبیعی و روستایی فراهم کرده‌اند (Shafii & Rabbani, 2019).

اقامتگاه‌های بوم‌گردی با دارا بودن اصول و ضوابط متعدد و سازگاری با شرایط محیطی، از عناصر مهم خدمات گردشگری و به‌ویژه، بوم‌گردی محسوب می‌شوند (RostamPisheh et al., 2019). می‌توان گفت افزایش تقاضای اقامتگاه بوم‌گردی، می‌تواند بخشی از اهداف گردشگری پایدار را محقق سازد. اقامتگاه بوم‌گردی باید دارای اصول زیر باشد: به حداقل رساندن اثرات منفی بر محیط زیست و جامعه محلی، شناخت و آگاهی از اکولوژی منطقه، سنت‌های محلی و فرهنگی منطقه و میزان تعامل و تأثیر گردشگران بر این سیستم‌ها، حفاظت از حیات-وحش و ذخایر محیط‌زیست، مشارکت مردم محلی در توسعه اقامتگاه بوم‌گردی، به اشتراک گذاشتن منافع اقتصادی با مردم محلی، برای مثال ماهی‌گیری، کشاورزی و برگزاری نمایش‌های سنتی، ایجاد فرصت‌هایی برای گردشگران و مردم محلی تا در مورد شیوه‌های اکوتوریسم بیاموزند و ایجاد اشتغال برای افراد محلی متخصص در فعالیت‌های طبیعت‌گردی، فرهنگی و سایر فعالیت‌های اکوتوریستی (Wallace & Pierce, 1996).

توسعه فعالیت‌های گردشگری تا میزان زیادی به مسؤولیت‌پذیری زیست‌محیطی و اجتماعی مدیران بستگی دارد (Horváth & Jónás-Berki, 2018). از دیگر ویژگی اقامتگاه بوم‌گردی این است که موجب توانمندسازی جامعه محلی شده و بیشترین مزایای اقتصادی را برای جامعه میزبان به همراه داشته باشد (Conesa et al., 2016). همچنین اقامتگاه‌های بوم-گردی جزء کسب‌وکار پایدار و سبز می‌باشد و رعایت

ساخته شده بود. اما امروزه با افزایش اهمیت گردشگری و حفظ محیط زیست، این اقامتگاه‌ها نیز جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده‌اند و متناسب با اقلیم‌های گوناگون طبیعی و با توجه به ویژگی‌های هر محیط، طراحی شده‌اند.

اقامتگاه بوم‌گردی به فضایی اطلاق می‌شود که امکان اقامت، مشارکت و کسب تجربه مبتنی بر سبک زندگی میزبان همراه با کیفیتی قابل قبول را برای بوم‌گردان فراهم می‌سازد (Salehpour, 2018). اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان عناصر خدماتی مهم در بوم‌گردی، نقش مهمی در توسعه گردشگری دارد و این مسأله در مناطق بکر و مناطق روستایی یا بیلاقی نمود بیشتری دارد. اقامتگاه‌های بوم‌گردی شامل انواع کلبه یا اقامتگاه سنتی، مسافرخانه‌ها، اکوکمپ‌ها، بوم‌گردی روستایی، مزرعه ارگانیک، خانه‌های اکولوژیک، هتل‌های سنتی است (Jafari, 2000). ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی راهکاری عملی برای رسیدن به توسعه پایدار گردشگری (Giannakis, 2014)، منبع ایجاد فرصت‌هایی برای رسیدن به سودآوری (Mooridosadat & Rokn, 2018) و کلید ایجاد یک تجربه اکوتوریسم لذت‌بخش و معنادار است (Bunruamkaew & Murayama, 2012) که در بسیاری از نقاط دنیا، فرصت‌های بی‌نظیری را برای توسعه روستایی فراهم کرده است. (Anabestani et al., 2018).

هرچند ایجاد فضاهای اقامتی روستایی در سطح جهان از سابقه زیادی برخوردار است، اصطلاح اقامتگاه‌های بوم‌گردی در دهه اخیر در سطح گردشگری روستایی کشور رایج شده است. این اصطلاح یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه گردشگری روستایی به‌شمار می‌آید و با اصطلاحاتی چون گردشگری زیست‌محیطی، طبیعت‌گردی، گردشگری سبز و بیوگردشگری قرین شده است (Popescu & Zamfir, 2011). اقامتگاه‌های بوم‌گردی اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و روستایی، با رعایت سطح ممکن ضوابط

گردشگری و کارکردها و اهدافی که برای اقامتگاه‌ها در نظر گرفته می‌شود، اقامتگاه‌های بوم‌گردی با توجه به شرایط و ویژگی‌هایی که ممکن است داشته باشند، به گروه‌های مختلفی تقسیم می‌شوند: بر اساس سطح خدمات: تجملی، معمولی و اقتصادی (Kwan et al., 2008)؛ بر اساس فعالیت: تخصصی، عادی، علمی و کشاورزی (Bulatović, 2017)؛ بر اساس جغرافیایی: بوم‌کلبه، بومی‌سنتی و عشایری (Rabbani, 2017)؛ بر اساس تعهد به توسعه پایدار: بوم‌کلبه (در مناطق بکر طبیعی و نزدیک به پارک‌های حیات وحش قرار دارند و با قدیمی‌ترین و بومی‌ترین مصالح ساخته شده‌اند. از آنجاکه در بوم‌کلبه‌ها عموماً محلی برای زیست انسان به طور طبیعی وجود ندارد، این دسته بالاترین نشان اکولوژها را به خود اختصاص داده‌اند)، بوم‌خانه یا اقامتگاه بومی/سنتی (در بافت‌های روستایی و بافت‌های تاریخی شهرها قرار دارند. البته اقامتگاه‌های این گروه با هتل‌های سنتی تفاوت دارند)، کمپ‌های عشایری: (خاص مناطق عشایرنشین هستند و با توجه به گستردگی طایفه‌های عشایری در کشور، هنوز ظرفیت‌های گردشگری این حوزه ناشناخته مانده است) و اکوکمپ‌ها (تمامی خدمات و زیرساخت‌ها، هماهنگ و مطابق با زیست‌بوم و محیط‌زیست منطقه است) (Borouj, 2013).

۲،۲ زیست‌بوم کسب‌وکار

تاکنون از واژه زیست‌بوم، اصطلاحات مختلفی در علوم گوناگون معرفی شده که عبارتند از: زیست‌بوم زیست‌محیطی^۱، زیست‌بوم صنعتی^۲، اقتصاد به-عنوان یک زیست‌بوم^۳، زیست‌بوم کسب‌وکار دیجیتال^۴ و زیست‌بوم اجتماعی^۵. زیست‌بوم کسب‌وکار مفهوم به نسبت جدیدی است که به-تازگی وارد حوزه کسب‌وکار شده و پژوهشات مختلفی در مورد آن انجام شده است (Wan et al.,

اصول پایداری از جمله مدیریت مصرف منابع، مدیریت زباله‌ها و پسماندها، کاهش آلاینده‌ها، خرید محصولات سبز بسیار مهم است و صاحبان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان متولیان اصلی لازم است تعهدات زیست‌محیطی در برابر محیط پیرامون را رعایت کنند (Kasim, 2006). از دیگر اصول اقامتگاه بوم‌گردی، ارائه خدمات و محصولات بومی نظیر ارائه غذا و نوشیدنی‌های بومی و محلی در اقامتگاه، ارائه و فروش محصولات بومی نظیر صنایع دستی، ایجاد تجربه‌های جدید نظیر اجرای تور طبیعت‌گردی، برگزاری رویدادها و اجرای مراسم و موسیقی محلی می‌باشد (Chan & Baum, 2007).

هدف اصلی از ایجاد و توسعه آن‌ها، رسیدن به توسعه پایدار روستایی با سامان‌دهی و ارائه خدمات به گردشگران و طبیعت‌گردها است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی فقط جنبه اقامتی ندارند؛ بلکه در آن‌ها، فعالیت‌های مختلفی همچون ارائه غذا و نوشیدنی بومی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی و تورها و فعالیت‌های بوم‌گردی انجام می‌شود (Sadin & Pourtaheri, 2020). در ساخت مکان فیزیکی اقامتگاه، به دلیل سبک معماری، از مصالح ارگانیک استفاده شده و طراحی داخلی و مبلمان بومی آن نیز به منزله اکوموزه بومی، بخشی از یک جاذبه گردشگری است. مهم‌ترین اصلی که در اقامتگاه بوم‌گردی رعایت می‌شود، مشارکت جامعه محلی در فعالیت‌های گردشگری است (Anabestani et al., 2018; Hawkins, 2004).

بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و سایر اقامتگاه‌ها، تفاوت‌هایی از نظر سطح تجمل، شیوه ارائه خدمات، فعالیت‌ها، محیط پیرامون، حس مکان و جاذبه‌ها وجود دارد. در این اقامتگاه‌ها معمولاً تمرکز بر تأمین نیازهای اساسی گردشگران است و خدمات لوکس ارائه نمی‌شود (Wight, 1997). صرف نظر از نوع

⁴ Digital Business Ecosystem (DBE)

⁵ Social Ecosystem

¹ Ecological Ecosystem

² Industrial Ecosystem

³ Economy as an Ecosystem

زیست‌بوم را مجبور می‌کند که به سرعت پاسخ دهد یا جایگزین شود (Augier & Teece, 2021).

۲،۳ زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی

اتخاذ گردشگری به‌عنوان یک راهبرد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های روزمره مردم روستایی، شبکه‌های اجتماعی و تفکرات تأثیر گذاشته و در نتیجه درک آن‌ها از زندگی روستایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Brandth & Huagen, 2011). بوم‌گردی می‌تواند فرصت‌های بسیاری را برای کسب‌وکارهای کوچک خانوادگی و روستایی ایجاد کند (Rezvani & Azizi, 2019). ایجاد فضاهای اقامتی در سطح جهان از سابقه زیادی برخوردار است، اما اقامتگاه‌های بوم‌گردی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه گردشگری، خاصه در مناطق روستایی به شمار می‌آید. اقامتگاه‌های بوم‌گردی کسب‌وکارهای کوچک مقیاس هستند که طراحی و معماری بومی، مدیریت مشارکتی و خانوادگی، ارائه خدمات و محصولات بومی از اصول آن می‌باشد (Shafii & Rabbani, 2019). اقامتگاه‌های بوم‌گردی بخشی فرصت‌آفرین در کسب‌وکار گردشگری جهان است که به‌سرعت در حال رشد هستند (Kwan et al., 2008).

بدون شک ایجاد و بسترسازی برای توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در روستاها، آثار اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بسیاری را در پی خواهد داشت و نتایج آن سراسر فضای جغرافیایی کشور را بهره‌مند خواهد کرد. در ایران نیز در سال‌های اخیر توسعه اقامتگاه بوم‌گردی، به‌خصوص در مناطق روستایی با اهداف اشتغال‌زایی و ماندگاری بیشتر گردشگر در مناطق روستایی افزایش یافته است؛ به‌طوری‌که بر اساس آمار وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی تعداد اقامتگاه بوم‌گردی از ۴۰۰ واحد در سال ۱۳۹۶ به حدود ۲۰۰۰ واحد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است (Bapiri et al., 2022).

اولین گام جهت شناسایی یک زیست‌بوم کسب‌وکار، ارائه یک تعریف مشخص از زیست‌بوم مورد نظر و تعیین مرزهای زیست‌بوم است (Battistella et al., 2013).

تعاریف زیست‌بوم‌های کسب‌وکار عمدتاً مبتنی بر این اصل هستند که عاملان اقتصادی به هم مرتبط، برای بقا و موفقیت خود به یکدیگر وابسته هستند و بر ویژگی‌هایی همچون وجود بازیگران بسیار زیاد، وابستگی میان اجزا، تکامل مشارکتی، پویایی و انعطاف‌پذیری، وجود هم‌زمان دو مفهوم رقابت-همکاری، سرنوشت به اشتراک گذاشته شده و کمک در خلق نوآوری‌ها و موفقیت‌های تجاری تأکید دارند (Göthlich & Hagen, 2004).

مور، زیست‌بوم کسب‌وکار را چنین تعریف می‌کند: «یک اجتماع اقتصادی پشتیبانی شده به وسیله تعامل سازمان‌ها، افراد و سایر اجزای دنیای کسب‌وکار» (Moore, 1993). بر اساس این تعریف، زیست‌بوم شامل مشتریان، تولیدکنندگان پیشرو، رقبا و سایر ذی‌نفعان است. این ذی‌نفعان شامل سازمان‌های دولتی، شرکت‌های صنعتی، انجمن‌های صنفی، رقبا و مشتریان می‌باشند که به‌طور دو جانبه از یکدیگر منتفع می‌شوند (Rong et al., 2015).

مور ادعا می‌کند که مفهوم زیست‌بوم می‌تواند نواقص و کاستی‌های موجود در چارچوب‌های قبلی نظیر اتحادهای استراتژیک و سازمان‌های مجازی را برطرف نماید (Anggraeni et al., 2007). مور (Moore, 1993) یک چرخه چهار مرحله‌ای برای زیست‌بوم در نظر می‌گیرد: (۱) تولد: که یک نوآوری اصلی پایه‌ای برای یک مدل کسب‌وکار را فراهم می‌کند؛ (۲) گسترش: شامل رقابت برای تسلط بر زیست‌بوم‌های رقابت؛ (۳) رهبری: زمانی که یک یا دو شرکت تکامل مداوم زیست‌بوم را رهبری می‌کنند و (۴) تجدید یا مرگ: وقتی که تغییرات خارجی

¹ Co-Evolution

اساس نوآوری کارآفرینانه است (Stam, 2015). بدیهی است اولین گام در شناخت و پیاده‌سازی سیاست‌گذاری‌های عرصه کارآفرینی، شناخت درست زیست‌بوم کسب‌وکار است. زیست‌بوم قابل تقلید و تکثیر نیست و در توسعه کارآفرینی باید مزیت‌های منطقه‌ای و کشوری را مورد توجه قرار داد و از کپی کردن نمونه‌های زیست‌بوم موفق اجتناب نمود (Isenberg, 2011). یک زیست‌بوم با همه گزینه‌هایی که در داخل آن در تعامل با یکدیگر هستند، توسط مرزهایی تعریف می‌شود. مرزهای زیست‌بوم می‌تواند فیزیکی یا غیرفیزیکی باشد، اما با موانع ورود و خروج ارتباط دارد. گونه‌ها یا عوامل داخل زیست‌بوم، منابع لازم را از زیست‌بوم جذب می‌کنند و منابعی حیاتی، برای کسانی که در داخل و خارج از مرزهای زیست‌بوم قرار دارند، تولید می‌کنند (Audretsch et al., 2019). فعالیت مالکان کسب‌وکار نیز در چارچوب نهادی زیست‌بوم کسب‌وکار رخ می‌دهد؛ بنابراین تفاوت در کارآیی فعالیت‌های آن‌ها در مکان‌های مختلف نه تنها با تفاوت در مهارت‌ها و توانایی‌های‌شان، بلکه با سازمان‌دهی زیست‌بوم کارآفرینی در اقامتگاه‌های بوم‌گردی نیز قابل تبیین است (Polbitsyn, 2019).

در ایران، برنامه‌های توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی از برنامه‌های دولت است؛ پس ضرورت دارد که مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان گونه‌ای از تأسیسات جایگزین در صنعت گردشگری و میهمان‌نوازی که تجاری شخصی، اصیل و محلی را به میهمانان و گردشگران ارائه می‌کنند (Bapiri et al., 2022)، مورد بررسی قرار گیرد. زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی ارتباط مستقیمی با موفقیت آن‌ها دارد و ناکامی در طراحی و پیاده‌سازی آن، شکست این اقامتگاه‌ها را رقم می‌زند.

۲٫۴ پیشینه داخلی و خارجی

زیست‌بوم کسب‌وکار هنوز یک میحث مطالعاتی نسبتاً جدید است و توسط پژوهشگران مختلف در حوزه‌ها، دیدگاه‌ها، اهداف و اصطلاحات متفاوتی به

قابلیت‌های بوم‌گردی در اشتغال‌زایی و رشد بخش‌های مختلف اقتصادی از یک طرف وابستگی بسیار زیادی به راهبردهای حمایتی دولت‌ها دارد و از طرف دیگر، مرهون فعالیت‌های کارآفرینانه صاحبان کسب‌وکارهایی است که در این حوزه فعالیت دارند. اما کسب‌وکارهای حوزه بوم‌گردی با چالش‌هایی مواجهند که نیازمند ایجاد و توسعه ظرفیت می‌باشند که تسریع‌کننده اقدامات تحول-آفرین است و به بقای طولانی مدت سازمان کمک می‌کند (Lengnick-Hall & Beck, 2009).

اقامتگاه‌های بوم‌گردی زمینه‌ساز توسعه گردشگری محسوب می‌شوند و در جذب گردشگر نقش بسزایی دارند. عملکرد مطلوب آن‌ها با توجه به ابعاد و ویژگی‌های منحصربه‌فرد آن و تأکید بر موضوع پایداری مستلزم توجه به زیست‌بوم کسب‌وکار است و میزان موفقیت کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی به میزان شناخت و کاربست این عوامل از سوی مالکان و مدیران بستگی دارد. اقامتگاه‌های بوم‌گردی، عاملی جهت رشد و توسعه اقتصادی جامعه‌ی محلی و مقصد است، ولیکن دانش موجود در زمینه کسب‌وکار و بازیگران عرضه آن بسیار اندک است. فعالیت کسب‌وکارهای بوم‌گردی همانند سایر کسب‌وکارها، امروزه در فضای رقابتی قرار گرفته و تغییرات با سرعت زیادی در حال انجام است و کسب‌وکارها برای بقا در این گردونه باید خود را با دگرگونی‌ها تطبیق دهند. فعالان اقتصادی به حدی با چالش‌ها مواجهند که برای مطابقت و حفظ حیات خود مجبورند تا به طور مداوم خودشان را تغییر دهند (Sanaeepour et al., 2021). ظهور بنگاه‌های اقتصادی از جمله اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان نوعی کارآفرینی گردشگری در روستا، همچون سرمایه‌ای است که منجر به رشد و توسعه اقتصادی-فضایی در نواحی روستایی می‌شود و این توسعه می‌بایست متناسب با زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی در این مناطق باشد.

در ادبیات رایج کسب‌وکارها، زیست‌بوم به‌عنوان ابزاری حیاتی برای ایجاد اقتصادی انعطاف‌پذیر بر

محلی، مسؤولیت‌پذیری زیست‌محیطی و محصولات و خدمات گردشگری خلاقانه و بوم‌محور) می‌باشد.

باییری و همکاران (Bapiri et al., 2022) به این نتیجه رسیدند که مدل کسب‌وکار پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی دارای عوامل زمینه‌ای (فرهنگ، زیرساخت، قوانین، حمایت و رقابت)، جهان‌بینی (ارزش‌ها، نگرش، داستان، رسالت، اهداف و حکمرانی)، مدل دارایی‌ها (منابع، شایستگی‌ها و قابلیت‌ها)، مدل عملیات (فعالیت‌ها، فرآیندها، فناوری و نوآوری)، مدل مشارکت (ذی‌نفعان، ظرفیت‌سازی و تعاون)، مدل بازاریابی (میهمانان، کانال توزیع و ارتباط)، مدل مالی (تأمین سرمایه، ساختار هزینه، نرخ‌گذاری، جریان‌های درآمدی و سود)، مدل اثرات (اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی-فرهنگی و تجربی (انسانی)) و ارزش پیشنهادی می‌باشند.

ربیعی‌مندجین و همکاران (Rabiee Mandejin et al., 2021) در پژوهشی خود بیان داشتند که یکی از مباحث مهم در حوزه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، ارائه مدل مفهومی توسعه آتی اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. این مدل‌ها بیان‌کننده ساختار سیستم اقامتگاه‌های بوم‌گردی و عوامل تأثیرگذار، روابط، قدرت و جایگاه هر یک از عوامل در سیستم بوم‌گردی است. آن‌ها در طراحی مدل از سیستم‌های پدیده‌های زنده و غیرزنده طبیعت الهام گرفتند. در این مدل ساده یک ماهی برای تبیین سیستم توسعه آتی اقامتگاه بوم‌گردی شهرستان استفاده شده است. این مدل از دو بال عقب که شامل؛ نیروها و ایده‌های غیربومی و کارآفرینی بومی است و به‌عنوان عوامل پیش‌ران و موتور محرکه عمل می‌کنند، تشکیل شده است. بر خلاف تصور عموم، به هیچ وجه نیروهای غیربومی از فرآیند بوم‌گردی یک مقصد حذف‌شدنی نبوده و نباید کنار گذاشته شوند. در این جا، نیروهای غیربومی در حکم منابع چندمنظوره شامل گردشگران، نیروی انسانی، سرمایه‌گذار و خبره-متخصص دارای دانش و مهارت ایفای نقش می‌کنند.

کار گرفته می‌شود. یکی از این حوزه‌ها، گردشگری به طور عام و اقامتگاه‌های بوم‌گردی به طور خاص است. پژوهش‌هایی که در حوزه زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی انجام شده است، محدود می‌باشند که در ادامه گزارش شده‌اند. با توجه به همگرایی و نزدیکی ماهیت "اقامتگاه بوم‌گردی"، "گردشگری روستایی" و "طبیعت‌گردی"، پژوهش‌های مرتبط این حوزه نیز مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

سخداری و همکاران (Sakhdari et al., 2023) مدل توسعه اکوسیستم کارآفرینی اقامتگاه‌های بوم‌گردی را در روستاهای هدف گردشگری ارائه نمودند. نتایج پژوهش نشان داد که توسعه اکوسیستم دارای پنج بُعد جهت‌گیری استراتژیک و رهبری اثربخش (تعیین کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی به‌عنوان هدف استراتژیک، ایجاد تعهد و جلب مشارکت ذی‌نفعان، و تدوین مکانیزم‌های اجرایی و وظایف/ تعهدات ذی‌نفعان)، مکان‌یابی (حوزه‌های فرصت، کانون‌های تمرکز و سازوکارهای اجرایی)، پایش و مکانیزم‌های تکامل اکوسیستم (منتورینگ و ترویج فرهنگ)، بایسته‌های تحریک تقاضا (خدمات تخصصی، شبکه‌سازی) و سیاست‌های تحریک عرضه (آموزش‌های تخصصی و حمایت‌های مالی/غیرمالی) است.

وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عناصر مؤثر بر موفقیت کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی شامل تسهیل‌گر بیرونی (قوانین و مقررات، حمایت مالی، حمایت غیرمالی، آموزش، زیرساخت‌های محلی)، نوآوری‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی اقامتگاه (مهارت‌های مدیریتی، مهارت نیروی انسانی اقامتگاه، مدیریت مشارکتی اقامتگاه، بازاریابی خلاقانه، سیاست‌های رقابتی و شناخت وضعیت بازار گردشگری و کسب‌وکار) و فعالیت‌های عملیاتی پایدار (طراحی و معماری بوم‌محور، مشارکت جامعه محلی، حمایت از ارزش‌ها و میراث فرهنگی جامعه

اکوسیستم کارآفرینی باید دربرگیرنده و مرتبط با همه حوزه‌های کلیدی مذکور باشد.

مایلز و موریسون (Miles & Morrison, 2020) در پژوهش خود به عواملی چون زیرساخت اجتماعی کارآفرینانه در توانمندسازی و پشتیبانی از توسعه، نیاز به نفوذ شبکه‌ها و پلتفرم‌های مجازی برای دسترسی به بازار، دانش و سرمایه، نیاز به پرورش افراد کارآفرین، نقش نهادها و حاکمیت حمایتی و اهمیت سرمایه طبیعی در توسعه اکوسیستم کارآفرینی روستایی اشاره نمودند.

دلیچ و پریچ (Delić & Perić, 2018) در مطالعه خود دریافتند که توسعه بیشتر گردشگری روستایی به شدت با اکوسیستم کسب‌وکار و ویژگی‌های آن شامل: رهبری، تراکم شبکه، دولت، استعدادها، خدمات پشتیبانی، مشارکت، شرکت‌ها و سرمایه مرتبط است.

کلاین و همکاران (Kline et al., 2014)، اولین پژوهشگرانی بودند که تأثیر عناصر اکوسیستم کارآفرینی بر فعالیت‌ها و کارآفرینی گردشگری را بررسی و شناسایی نمودند. عناصر شناسایی شده محیط عملیاتی کسب‌وکارهای کوچک یا اکوسیستم شامل: کیفیت زندگی (نرخ جرم و خشونت و مقیاس رفاه طبیعی)، حکومت و رهبری، فرهنگ جامعه، زیرساخت فیزیکی (پهنای باند اینترنت)، شبکه‌سازی، آموزش و کارآموزی، مالی (نرخ فقر و نرخ بیکاری)، خدمات پشتیبان کسب‌وکار و افراد (سطح دسترسی به تحصیلات) هستند.

مک‌گی و کلاین (McGehee & Kline, 2008)، به این نتیجه رسیدند که ۱۲ عنصر کلیدی اکوسیستم کارآفرینی گردشگری روستایی، شامل زیرساخت‌های فیزیکی، زیرساخت‌های مالی، خدمات پشتیبانی تجاری، شبکه‌سازی، منابع مالی، خدمات آموزشی، ظرفیت سازمانی، حاکمیت و رهبری، بازاریابی، کیفیت زندگی، هنجارهای اجتماعی - فرهنگی و زمینه‌های عمومی می‌باشند.

در پژوهش (Hosseini Kahnoot et al., 2022) مشخص گردید، چالش‌های پیش روی توسعه اکوسیستم کسب‌وکارهای کارآفرینانه گردشگری روستایی در دو بُعد تأثیرگذار یا تأثیرپذیر شامل عوامل محیط طبیعی، سیاست‌های دولتی و رویه‌های قانونی بازدارنده، موانع اقتصادی اثرگذار، مسائل و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی حاکم بر جامعه، مدیریت، فناوری و سازمان‌دهی کسب‌وکارها، مسائل سرمایه‌های انسانی، مسائل انگیزشی و روانی هستند.

حسینی‌نیا و علی‌آبادی (Aliabadi, 2021) دریافتند، مجموعه‌ای از عوامل وجود دارد که اکوسیستم کارآفرینی گردشگری در بستر روستایی ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهند. این عوامل به ترتیب شامل عوامل حمایتی و پشتیبانی، فرهنگی-اجتماعی، نظام‌های سیاستی-حاکمیتی، بازار، مالی-اقتصادی، شبکه‌سازی و ارتباطات، سرمایه انسانی، ظرفیت‌های طبیعی و توان زیرساختی هستند.

اکبری‌سامانی و همکاران (Akbari Samani et al., 2020) با ارزیابی نظرات صاحبان کسب‌وکار روستایی، مدیران روستایی و خبرگان و متخصصان دریافتند، هر سه گروه نظرسنجی شده، بُعد اقتصادی را مهم‌ترین بُعد و شاخص سرمایه‌گذاری را مهم‌ترین شاخص بُعد اقتصادی در توسعه اکوسیستم کارآفرینی در گردشگری روستایی تعیین نمودند.

عباس‌نژاد و همکاران (Abbasnejad et al., 2021) دریافتند که اکوسیستم کارآفرینی کارآفرینی در کسب‌وکارهای گردشگری مبتنی بر طبیعت، دربرگیرنده عناصر کلیدی به هم پیوسته‌ای است که در تعاملی دائمی با یکدیگرند و به طور متقابل همدیگر را تقویت می‌کنند. این عناصر شامل حوزه‌های سیاست و رهبری، منابع مالی، فرهنگ، حمایت‌های نهادی و زیرساختی، سرمایه انسانی و بازارها می‌باشند. بنابراین گردشگری راهبردهای جامع، زیرساخت‌ها و سیاست‌ها به منظور بهبود

مشکلات باعث شده‌اند تا پژوهشگران به استفاده از مدل‌های ارائه‌شده توسط برخی محققان و نهادهای بین‌المللی روی بیاورند که معمولاً با ماهیت جغرافیایی-منطقه‌ای تحقیقات متناظر نیستند.

- و مورد آخر اینکه، در این پژوهش‌ها، در هر حوزه‌ای فقط دیدگاه/نگرش/تأثیر یک ذی-نفع یا بازگیر خاص آن حوزه بررسی شده و چند ذی‌نفع را در قالب مطالعات مقایسه‌ای و تطبیقی در نظر نگرفته‌اند.

کمبود مطالعات، به‌ویژه در سطح داخلی در شناسایی عناصر زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مقصدهای گردشگری با توجه به شرایط جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی، طبیعی و تاریخی‌شان وجود دارد که در این پژوهش سعی شده است با استفاده از مطالعه میدانی، به بررسی "زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی و ذی‌نفعانی (مالکان اقامتگاه‌ها و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم-گردی)" (به‌عنوان نوآوری پژوهش) که بر تحول و توسعه کسب‌وکار مد نظر در شهرستان رامسر تأثیرگذار هستند و به‌عنوان محرک یا مانع توسعه کسب‌وکار عمل می‌کنند، پرداخته شود.

چارچوب مدل زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌ها باید متفاوت از چارچوب‌های عمومی بوده و مؤلفه‌های مربوط به توسعه پایدار در آن نقش محوری ایفا کنند. با توجه به هدف، مسأله و پرسش‌های پژوهش و همچنین کنکاشی که در مبانی نظری و پیشینه داخلی و خارجی مرتبط با موضوع صورت پذیرفت، چارچوب مفهومی پژوهش در قالب شکل (۱) ارائه می‌شود.

پس از بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه زیست‌بوم (اکوسیستم) کارآفرینی/کسب‌وکارهای گردشگری به طور عام و اقامتگاه‌های بوم‌گردی به طور خاص، مشخص گردید که:

- عمده پژوهش‌های انجام‌شده رویکرد روش-شناسی کیفی داشتند؛

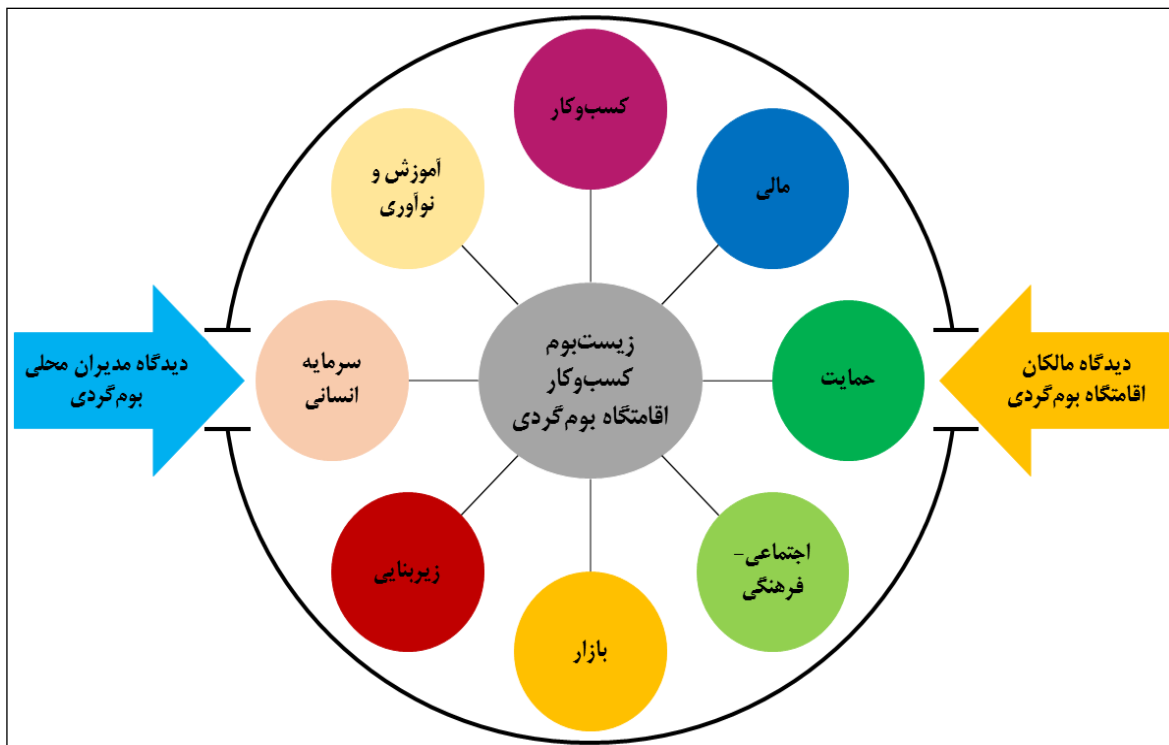
- عمده پژوهش‌ها از مدل زیست‌بوم کسب-وکار (Isenberg, 2011) یا (Stam, 2015) یا به صورت مستقیم و یا به صورت مدل پایه-ای برای تبیین محیط و عناصر زیست‌بوم کسب‌وکار در حوزه اقامتگاه‌های بوم‌گردی استفاده نموده‌اند؛

- تاکنون پژوهشی که مدلی جامع و بومی-سازی شده از توسعه زیست‌بوم کسب‌وکار روستایی مبتنی بر اقامتگاه‌های بوم‌گردی ارائه نماید، انجام نشده است؛

- از میان پژوهش‌های برخی به بررسی عوامل مؤثر و پیامدهای استقرار زیست‌بوم کارآفرینی روستایی پرداخته و برخی از مطالعات نیز چارچوب‌های متنوعی از ابعاد این زیست‌بوم را مورد بررسی قرار داده‌اند؛

- مدل‌های ارائه‌شده در پیشینه، مدل‌های علی-معلولی هستند و خلأ انجام مطالعاتی که به بررسی مدل‌های فرآیندی که اقدامات مشخص برای توسعه زیست‌بوم کارآفرینی روستایی را شفاف بیان نماید، مشاهده می‌شود؛ چرا که چارچوب توسعه زیست-بومها نیازمند بسترسازی عوامل نهادی و سایر مؤلفه‌های منطقه‌ای می‌باشد.

- این مطالعات گرفتار برخی ضعف‌های عمده در ابعاد نظری و روش‌شناختی است. این

شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

۳ روش‌شناسی پژوهش

به‌طورکلی، پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع توصیفی است؛ زیرا وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی را در شهرستان رامسر بررسی و ارزیابی می‌کند. از نظر مخاطب، کاربردی است؛ زیرا منجر به آگاهی از وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر برای مالکان، مدیران بومی، سرمایه‌گذاران آتی و پژوهشگران این حوزه می‌شود. از نظر زمانی، مقطعی است؛ زیرا اطلاعات مورد نیاز پژوهش، "در" یک مقطع زمانی (بهار ۱۴۰۲) جمع‌آوری شده است. از نظر روش گردآوری داده، کمی است، زیرا از پرسش‌نامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد.

جامعه آماری پژوهش شامل "مالکان اقامتگاه-های بوم‌گردی" و "مدیران محلی" مرتبط با موضوع پژوهش در شهرستان رامسر می‌شود. از آنجایی که اطلاعات (تعداد، مالک، شماره تماس، آدرس و ...) این اقامتگاه‌های بوم‌گردی با مراجعه به اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان رامسر قابل دستیابی است، از این رو، حجم این بخش از جامعه آماری، در دسترس و معین بود. شایان ذکر است، اقامتگاه‌های مورد بررسی، تمام اقامتگاه‌های "رسمی و مورد تأیید" اداره شهرستان بودند و تعداد دیگری اقامتگاه غیررسمی و فاقد مجوز هم وجود داشتند که به دلیل عدم رسمیت قانونی، مورد بررسی قرار نگرفتند. از طرفی، مدیران محلی نیز شامل "کارشناسان اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی" و "دهیار، رابط و اعضای شورای

^۱ شایان ذکر است، جهت بررسی دیدگاه مدیران محلی، دو گروه از افراد بررسی شدند؛ گروه اول کارشناسان اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی به تعداد ۱۰ نفر که به طور مستقیم و از صفر تا صد راه‌اندازی کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی (مجوزها، تجهیز و آموزش)، اقدامات مالکان را تحت

نظارت دارند و گروه دوم، اعضای شورای روستا به تعداد ۱۸ نفر بودند. از آنجایی که تمامی اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان رامسر در روستاها قرار دارند، نظرات این گروه به‌عنوان افراد مطلع و کارساز مورد بررسی قرار گرفت. به‌طورکلی، این دو گروه را مدیران محلی نامیدیم و تعداد آن‌ها ۲۸ نفر بود.

اعضای شورای روستاهای جنت‌رودبار، آزارچال، آسیاب‌سر، گلین، کلیچ‌کوه و واچکلیه (هر روستا ۳ نفر) به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شد. جدول (۲) اطلاعات جامعه آماری پژوهش را ارائه داده است. به منظور برآورد حجم نمونه، با توجه به چهار ویژگی جامعه آماری پژوهش، یعنی: کم و اندک بودن، در دسترس بودن، شناخت نسبت به افراد و هزینه پایین دسترسی، از روش "تمام-شماری/سرشماری" استفاده شد. با توجه به استفاده از روش تمام‌شماری برای پژوهش حاضر، دیگر نیازی به روش برآورد حجم نمونه و روش نمونه‌گیری وجود نداشته، یعنی اطلاعات تمام جامعه (مالکان اقامتگاه: ۱۶ نفر و مدیران محلی (کارشناسان اداره میراث فرهنگی و دهیار و اعضای شورا): ۲۸ نفر) جمع‌آوری شده است.

جدول ۲. جامعه آماری پژوهش حاضر

نوع	حجم (نفر)
مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی	۱۶
کارشناسان اداره میراث فرهنگی	۱۰
دهیار و اعضای شورا (۶ روستا به همراه روستاهای اقماری)	۱۸

منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

روستا" می‌شدند. از آنجایی که تمام این اقامتگاه‌ها در روستاها قرار داشتند، علاوه بر کارشناسان اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، دهیار و اعضای شورای روستاهای مورد نظر نیز به‌عنوان مدیران محلی در نظر گرفته شدند. با توجه به دسترسی به اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و بخشداری شهرستان رامسر، مدیران محلی نیز قابل دست‌یابی بودند، از این رو، حجم این بخش از جامعه آماری نیز، در دسترس و معین بود. با توجه به اینکه تعدادی از این اقامتگاه در یک روستا قرار داشته (۱۶ اقامتگاه در ۱۴ روستا قرار دارند) و برخی روستاها به‌عنوان روستای معین روستاهای کوچک‌تر شناخته می‌شوند (برخی روستاها شورای روستا نداشته و به‌عنوان اقماری روستاهای دیگر شناخته می‌شوند)، تعداد دهیاران و

اقامتگاه‌ها و دست‌یابی به اطلاعات مالکان و مدیران استفاده گردید.

(۲) روش میدانی (ابزار: پرسش‌نامه): در شیوه میدانی، پژوهشگر، با استفاده از دو پرسش‌نامه طراحی شده و چاپ‌شده بر روی کاغذ، با هماهنگی قبلی، به اقامتگاه‌ها و محل کار مدیران محلی مراجعه کرده با پرسش از آن‌ها و تکمیل پرسش‌نامه، داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری گردید. با توجه به خاص بودن تحلیل زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌ها، یک پرسش‌نامه برای مالکان اقامتگاه‌ها و یک پرسش‌نامه برای مدیران محلی طراحی شد.

برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های لازم در پژوهش حاضر از دو روش زیر استفاده شد:

(۱) روش آرشیوی (ابزار: یادداشت‌برداری از کتب، مقالات، پایان‌نامه، بروشورها و فهرست اطلاعات): در این شیوه، با مراجعه به کتب، مقالات و پایان‌نامه‌های موجود در دانشکده و دانشگاه و نیز پایگاه‌های مجازی، بخشی از اطلاعات مورد نیاز این پژوهش برای فص دوم جمع‌آوری شد. همچنین با مراجعه به اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و بخشداری شهرستان رامسر، از بروشورهای تبلیغاتی و فهرست اطلاعات موجود در این بخش، جهت تکمیل اطلاعات مربوط به معرفی محدوده و

کرده و پس از دریافت پاسخ، خودش، آن‌ها را علامت‌گذاری و یادداشت می‌نموده است.

^۱ - پژوهشگر با حضور در اقامتگاه‌ها و محل کار مدیران محلی، خود، پرسش‌های پرسش‌نامه را برای هر یک از افراد مطرح

مطلوب برای آلفا (بیشتر از ۰/۷) (Arabzoozani et al., 2014) می‌باشد، در این پژوهش، این مقدار برای دو پرسش‌نامه مطلوب بوده و نیز متغیرها از مقدار آلفای مناسبی برخوردار هستند، که نشان از تأیید پایایی همسانی درونی دو پرسش‌نامه است.

با توجه به اهداف و پرسش‌های پژوهش و همچنین تمام‌شماری انجام‌شده در نظرسنجی، داده‌ها به واسطه آمار توصیفی (مقادیر مقیاس‌ها، میانگین، انحراف معیار، کم‌ترین و بیشترین هم برای متغیرهای جمعیت‌شناختی و هم برای متغیرهای اصلی) و بصری‌سازی نتایج از طریق نرم‌افزار SPSS25 و Exell تجزیه و تحلیل شدند.

شایان ذکر است هر کدام از پرسش‌نامه‌ها دارای ۴۴ سؤال بودند.

برای تعیین روایی ابزار اندازه‌گیری، از روایی صوری استفاده شده است. برای این منظور، پرسش‌نامه پژوهش در اختیار ۳ نفر از اساتید گردشگری قرار گرفت و آن‌ها تأیید نمودند که گویه‌های پرسش‌نامه، توانایی سنجش متغیرها را دارد. از این رو، روایی محتوا تأیید شد. برای تعیین پایایی ابزار گردآوری داده‌ها (دو پرسش‌نامه) در این پژوهش، از روش پایایی همسانی درونی استفاده شد. برای سنجش آن از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. جدول (۳) نتایج مربوط به آلفای کرونباخ را نشان می‌دهد با توجه به اینکه مقدار

جدول ۳. آزمون پایایی پرسش‌نامه‌ها

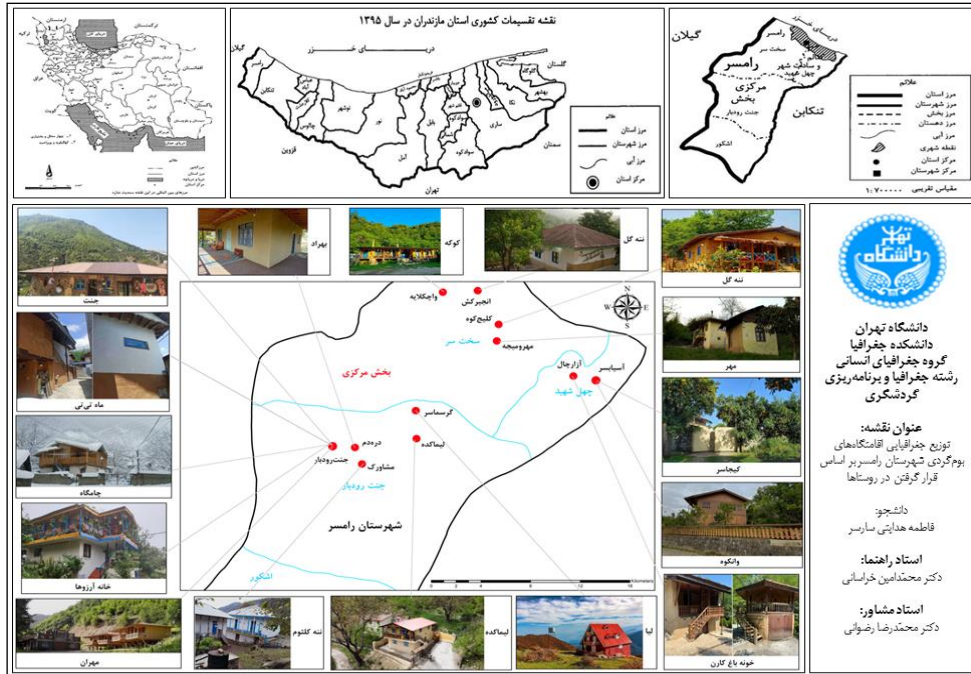
مقدار آلفا (تعداد سوال‌ها)		متغیرهای زیست-بوم
مدیران محلی (تعداد پاسخ‌گو (۲۸ نفر) - ۴۴ سؤال)	مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی (تعداد پاسخ‌گو (۱۶ نفر) - ۴۴ سؤال)	
۰/۷۳۴ (۵)	۰/۷۴۵ (۵)	کسب‌وکار
۰/۷۴۴ (۶)	۰/۷۱۹ (۶)	مالی
۰/۷۸۴ (۷)	۰/۷۹۱ (۷)	آموزش و نوآوری
۰/۷۱۰ (۳)	۰/۷۲۵ (۳)	سرمایه انسانی
۰/۸۴۲ (۵)	۰/۷۳۹ (۵)	حمایت
۰/۷۸۸ (۴)	۰/۷۸۵ (۴)	بازار
۰/۷۷۴ (۹)	۰/۷۲۳ (۹)	اجتماعی-فرهنگی
۰/۸۴۶ (۵)	۰/۷۹۱ (۵)	زیربنایی
۰/۷۶۵	۰/۷۷۶	کل پرسش‌نامه

منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

شهرستان رامسر، مشخص گردید که اقامتگاه‌های "موجود، فعال و رسمی" در روستاهای شهرستان رامسر ۱۶ باب می‌باشند. اطلاعات این روستاها و اقامتگاه‌های موجود در آن در ادامه و در شکل (۲) گزارش شده است.

۴ یافته‌ها و بحث

یافته‌ها نشان داد که همه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر، در روستاها قرار گرفته و تاسیس شده‌اند. پس از بررسی‌های میدانی و مراجعه به اداره میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی

شکل ۲. توزیع جغرافیایی اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان رامسر بر اساس قرار گرفتن در روستاها

باشند. از نظر سن، کم‌ترین میزان سن ۲۹ سال و بالاترین میزان سن، ۵۸ سال است؛ به‌طوری‌که ۳ نفر در گروه سنی ۲۹-۳۵ سال (۱۱ درصد)، ۶ نفر در گروه سنی ۳۶-۴۱ سال (۲۱ درصد)، ۱۰ نفر در گروه سنی ۴۲-۴۷ سال (۳۶ درصد)، ۶ نفر در گروه سنی ۴۸-۵۲ سال (۲۱ درصد) و ۳ نفر در گروه سنی ۵۲ سال به بالا (۱۱ درصد) قرار دارند. از نظر سطح تحصیلات، ۵ نفر دارای مدرک تحصیلی کم‌تر از کارشناسی (۱۸ درصد)، ۱۶ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد (۲۱ درصد) و ۱ نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری (۴ درصد) می‌باشند. از نظر تجربه کاری (سال)، در گروه کارشناسان اداره میراث کمترین تجربه کاری، ۱۴ سال و بیشترین آن ۳۲ سال بود. همچنین در گروه اعضای شورای روستا، کم‌ترین تجربه کاری، ۲ سال و بیشترین تجربه کاری، ۸ سال بود.

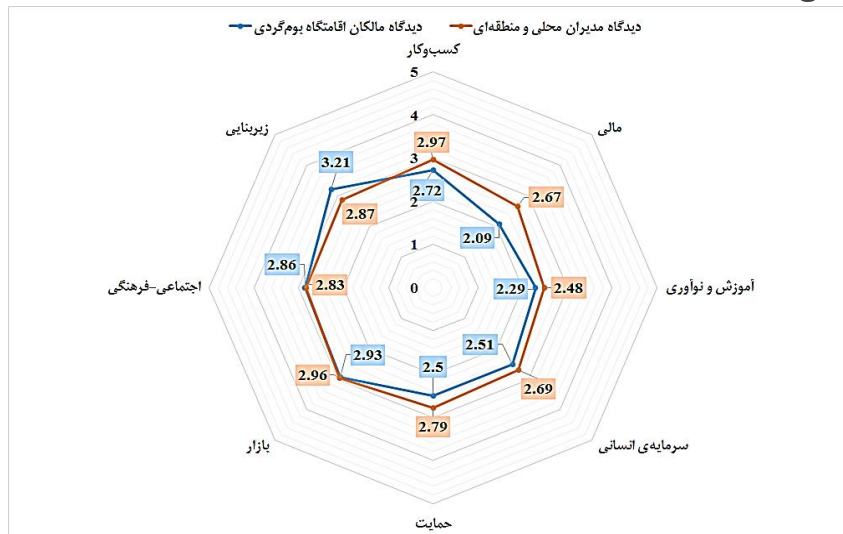
در ادامه، به منظور بررسی دیدگاه "مالکان" و "مدیران محلی-منقطه‌ای" اقامتگاه‌های بوم‌گردی در

با بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مالکان اقامتگاه بوم‌گردی مشخص گردید از نظر جنسیت، از ۱۶ نفر، ۱۱ نفر مرد (۶۹ درصد) و ۵ نفر زن (۳۱ درصد) می‌باشند. از نظر سن، کم‌ترین میزان سن، ۳۵ سال و بالاترین میزان سن، ۵۷ سال است؛ به‌طوری‌که ۴ نفر در گروه سنی ۳۵-۴۰ سال (۲۵ درصد)، ۷ نفر در گروه سنی ۴۱-۴۵ سال (۴۴ درصد) و ۵ نفر در گروه سنی ۴۶-۵۷ سال (۳۱ درصد) می‌باشند. از نظر سطح تحصیلات، ۷ نفر دارای مدرک تحصیلی کم‌تر از کارشناسی (۴۴ درصد)، ۷ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی (۴۴ درصد) و ۲ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد (۱۲ درصد) هستند. از نظر رتبه شغلی (محل درآمد)، داشتن اقامتگاه بوم‌گردی برای ۵ نفر (۳۱ درصد) به‌عنوان شغل یا محل درآمد اول و برای ۱۱ نفر (۶۹ درصد) به‌عنوان شغل یا محل درآمد دوم/چندم محسوب می‌گردد.

با بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مدیران محلی مشخص گردید، از ۲۸ نفر، از نظر جنسیت، ۲۵ نفر مرد (۸۹ درصد) و ۳ نفر زن (۱۱ درصد) می-

توجه به مقیاس اندازه‌گیری (۵ گزینه‌ای) و بیشترین امتیاز ارزیابی که (۵) می‌باشد، مقدار (۲/۵) به‌عنوان حد متوسط برای ارزیابی وضعیت سؤال‌های پرسش-نامه و متغیرها تعیین گردید.

رابطه با شرایط زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مطابق با مدل مفهومی پژوهش، ۸ متغیر "کسب‌وکار"، "مالی"، "آموزش و نوآوری"، "سرمایه انسانی"، "حمایت"، "بازار"، "اجتماعی-فرهنگی" و "زیربنایی" به‌عنوان مؤلفه‌ها و عناصر زیست‌بوم کسب‌وکار در نظر گرفته شدند که در ادامه وضعیت هر کدام از آن‌ها ارزیابی شده است^۱ (شکل ۳).

شکل ۳. دیدگاه مالکان و مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی نسبت به وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم - منبع: پژوهش حاضر، (۱۴۰۲)

اجتماعی-فرهنگی با مقدار میانگین (۲/۸۶)، در حد متوسط قرار دارند؛

- مؤلفه زیربنایی با مقدار میانگین (۳/۲۱) در حد خوب قرار دارد؛

- همچنین، به‌طورکلی، وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر از دیدگاه مالکان اقامتگاه-ها با مقدار امتیاز میانگین (۲/۶۳) در حد متوسط قرار دارد.

پس از ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان

پس از ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌ها، به‌طور کلی مشخص گردید:

- مؤلفه‌های مالی با مقدار میانگین (۲/۰۹) و آموزش و نوآوری با مقدار میانگین (۲/۲۹) در حد کم‌تر از متوسط و وضعیت نامطلوب قرار دارند؛

- مؤلفه‌های حمایت با مقدار میانگین (۲/۵۰)، سرمایه انسانی با مقدار میانگین (۲/۵۱)، کسب‌وکار با مقدار میانگین (۲/۷۲)، بازار با مقدار میانگین (۲/۹۳) و

^۱ به دلیل زیاد بودن تعداد جداول ارزیابی سؤال‌های هر مؤلفه، یافته‌ها به ریز برای هر مؤلفه، در پیوست گزارش شده است.

وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر ضعیف‌تر و نامطلوب‌تر است. اینکه از دیدگاه هر دو ذی‌نفع (مالکان اقامتگاه بوم‌گردی و مدیران محلی بوم‌گردی)، وضعیت کلی زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر در حد متوسط قرار دارد و دو مؤلفه "آموزش و نوآوری" و "مالی" از زیست‌بوم کسب‌وکار وضعیت مناسبی ندارند، به نوعی، نشان‌دهنده "شناخت یکسان" دو گروه از وضعیت موجود و همچنین نشان‌دهنده "مرحله بلوغ" (Da Costa et al., 2019) زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی در شهرستان است و انتظار می‌رود با توسعه مستمر آن، زیست‌بوم کسب‌وکار نیز رشد کرده و قوی‌تر شود و بتواند هم-افزایی‌های بیشتری ایجاد کند که کسب‌وکارهای جدید را حمایت نماید.

از این "شناخت یکسان" نسبت به محیط زیست‌بوم کسب‌وکار در گردشگری (در این جا اقامتگاه‌های بوم‌گردی) در مطالعات مرتبط، تحت عناوینی چون هماهنگی، هم‌راستایی و هم‌افزایی بازیگران متعدد زیست‌بوم کسب‌وکار (Sakhdari et al., 2023)، تعامل دائمی عناصر کلیدی به‌هم-پیوسته (Abbasnejad et al., 2021)، ارتباطات و هم‌افزایی میان ذی‌نفعان (Da Costa et al., 2019) و فعالیت‌های هم‌آفرینی ذی‌نفعان داخلی و خارجی (Loureiro et al., 2019) یاد شده است.

در این مورد، سخدری و همکاران (Sakhdari et al., 2023) بیان می‌دارند که توسعه زیست‌بوم اقامتگاه‌های بوم‌گردی در گام اول نیازمند جهت‌گیری راهبردی بالا به پائین برای هماهنگی، هم‌راستایی و هم‌افزایی بازیگران متعدد (با اهداف و انگیزه‌های متعارض) در سطوح مختلف برای ایجاد حکمرانی یکپارچه (مانند توسعه زنجیره ارزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی) در جهت اهداف متعالی زیست‌بوم است. اینکه از دیدگاه دو گروه متمایز مالکان اقامتگاه بوم‌گردی به‌عنوان سرمایه‌گذار و بهره‌بردار و مدیران محلی بوم‌گردی به‌عنوان دستگاه اجرایی، وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار در حد متوسط است، یعنی

رامسر از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی، به‌طورکلی مشخص گردید:

- مؤلفه آموزش و نوآوری با مقدار میانگین (۲/۴۸)، در حد کم‌تر از متوسط و وضعیت نامطلوب قرار دارد؛
- مؤلفه‌های مالی با مقدار میانگین (۲/۶۷)، سرمایه انسانی با مقدار میانگین (۲/۶۹)، حمایت با مقدار میانگین (۲/۷۹)، اجتماعی-فرهنگی با مقدار میانگین (۲/۸۳)، زیربنایی با مقدار میانگین (۲/۸۷)، بازار با مقدار میانگین (۲/۹۶) و کسب‌وکار با مقدار میانگین (۲/۹۷)، در حد متوسط قرار دارند؛
- همچنین، به‌طورکلی، وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی با مقدار امتیاز میانگین (۲/۷۸) در حد متوسط قرار دارد.

مطابق با مدل مفهومی پژوهش، ۸ متغیر "کسب‌وکار"، "مالی"، "آموزش و نوآوری"، "سرمایه انسانی"، "حمایت"، "بازار"، اجتماعی-فرهنگی" و "زیربنایی" به عنوان مؤلفه‌ها و عناصر زیست‌بوم کسب‌وکار در نظر گرفته شدند. این متغیرها با متغیرهای زیست‌بوم کسب‌وکار گردشگری و اقامتگاه بوم‌گردی که در پژوهش‌های (Vazin et al., 2023)، (Hosseini Kahnnoj et al., 2022)، (Akbari, Hosseininia & Aliabadi, 2021)، (Samani et al., 2020)، (Abbasnejad et al., 2021)، (Miles & Morrison, 2020)، (Delić & McGehee, 2018)، (Perić, 2018)، (Kline et al., 2014) و (Kline, 2008) وجود داشته، همپوشانی دارد. این عناصر می‌بایست به گونه‌ای سیستماتیک و هم‌افزا عمل کنند تا بتواند نتایج مؤثرتری در فعالیت کسب‌وکار ایجاد نمایند.

به‌طورکلی، از نظر هر دو گروه، وضعیت زیست‌بوم در حد متوسط قرار دارد، اما از نظر مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار

مباحث کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکارهای بوم‌گردی در برنامه‌های آموزشی، ارائه آموزش‌های ویژه کارآفرینی متناسب با منطقه، توجه به خلاقیت، استقلال فردی و ابتکار عمل شخصی در برنامه‌های آموزشی، آموزش و یادگیری و تلاش برای کسب مهارت کارآفرینی بوم‌گردی اهالی منطقه، میزان ترویج کارآفرینی در منطقه، میزان دسترسی به تکنولوژی و تحقیقات جدید در رابطه با بوم‌گردی و میزان نوآوری در کسب‌وکارهای بوم‌گردی دانست.

در مبحث اهمیت مؤلفه "مالی" در زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی، در پژوهش‌های بررسی شده، سخدری و همکاران (Sakhdari et al., 2023) به حمایت‌های مالی به‌عنوان سیاست‌های تحریک عرضه؛ وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) به حمایت مالی به‌عنوان تسهیل‌گر بیرونی و عنصر مؤثر بر موفقیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی؛ حسینی‌کهنوج و همکاران (Hosseini Kahnooj et al., 2022) به مسائل مالی و اقتصادی به‌عنوان مهم‌ترین چالش پیش روی توسعه زیست‌بوم کسب‌وکارها؛ کلاین و همکاران (Kline et al., 2014) به عنصر مالی اشاره نموده‌اند.

ریشه این مشکل را که مؤلفه مالی زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر وضعیتی ضعیفی دارد، می‌توان در عواملی همچون "نبود و یا کاهش" مشوق‌های مالی دولت (وام، تسهیلات، ...)، مشوق‌های مالیاتی دولت (معافیت از مالیات، کاهش میزان مالیات و ...)، حمایت‌های مالی نهادهای غیردولتی (سازمان‌های مردم‌نهاد، گروه‌های جهادی، بنیاد علوی، بنیاد برکت، ...)، سرمایه‌گذاری غیردولتی (بخش خصوصی، بخش عمومی)، سرمایه‌گذاری خطرپذیر (حمایت مالی از کسب‌وکارهای نوپای بوم‌گردی توسط سرمایه‌داران) و دسترسی به سرمایه اولیه برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای بوم‌گردی جست‌وجو کرد که می‌تواند تأثیر بسزایی در توسعه این گونه کسب‌وکارها در آینده داشته باشد.

میان دو ذی‌نفع هماهنگی و هم‌راستایی وجود دارد که با ایجاد تعهد و جلب مشارکت ذی‌نفعان و تدوین سازوکارهای اجرایی برای وظایف ذی‌نفعان، می‌توان هماهنگی و هم‌راستایی را افزایش داد. در واقع، مطابق با یافته‌های (Loureiro et al., 2019)، کسب‌وکارها باید عملکرد خود را با تحریک پیوندهای میان مشارکت ذی‌نفعان، نوآوری و هم‌آفرینی، افزایش دهند.

از نظر مدیران محلی و منطقه‌ای، ضعیف‌ترین مؤلفه زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر، "مؤلفه آموزش و نوآوری" و از نظر مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی ضعیف‌ترین مؤلفه‌های زیست‌بوم، به ترتیب مؤلفه "مالی" و مؤلفه "آموزش و نوآوری" بود.

در مبحث اهمیت مؤلفه "آموزش و نوآوری" در زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی، در پژوهش‌های بررسی شده، سخدری و همکاران (Sakhdari et al., 2023) به آموزش‌های تخصصی در قالب سیاست‌های تحریک عرضه؛ وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) به آموزش و نوآوری-های مدیریتی و برنامه‌ریزی اقامتگاه (مهارت‌های مدیریتی، مهارت نیروی انسانی اقامتگاه، مدیریت مشارکتی اقامتگاه، بازاریابی خلاقانه، سیاست‌های رقابتی و شناخت وضعیت بازار گردشگری و کسب‌وکار) به‌عنوان تسهیل‌گر بیرونی مؤثر بر موفقیت کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی؛ عباس‌نژاد و همکاران (Abbasnejad et al., 2021) به ضرورت آموزش کارآفرینی و مدیریت بنگاه‌های اقتصادی به مردم و کارآفرینان محلی به اندازه تأسیس بنگاه‌ها و موسسات محلی و منطقه‌ای به منظور توسعه و کلاین و همکاران (Kline et al., 2014) به آموزش و کارآموزی به‌عنوان عناصر عملیاتی زیست‌بوم کسب‌وکارهای کوچک اشاره نموده‌اند.

ریشه این مشکل را که مؤلفه آموزش و نوآوری زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر وضعیتی ضعیفی دارد می‌توان به دلیل مواردی همچون "عدم و یا کاهش" توجه به

اساس پژوهش‌های پیشین، مؤلفه "بازار" از زیست-بوم کسب‌وکار در ابعاد مختلفی بررسی شده است؛ برای مثال، وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) به زیرساخت‌های محلی به عنوان تسهیل‌گر بیرونی، مدیریت مشارکتی اقامتگاه، بازاریابی خلاقانه، سیاست‌های رقابتی و شناخت وضعیت بازار گردشگری و کسب‌وکار به‌عنوان نوآوری‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی اقامتگاه و طراحی و معماری بوم‌محور، مشارکت جامعه محلی، حمایت از ارزش‌ها و میراث فرهنگی جامعه محلی، مسؤلیت‌پذیری زیست‌محیطی و محصولات و خدمات گردشگری خلاقانه و بوم‌محور به‌عنوان فعالیت‌های عملیاتی پایدار؛ باپیری و همکاران (Bapiri et al., 2022) به رقابت به‌عنوان عوامل زمینه‌ای، ذی‌نفعان، ظرفیت‌سازی و تعاون به‌عنوان مدل مشارکت و میهمانان، کانال توزیع و ارتباط به‌عنوان مدل بازاریابی؛ ربیعی-مندجین و همکاران (Rabiee Mandejin et al., 2021) به نیروها (انسانی، سرمایه‌گذار و خبره-متخصص) و ایده‌های غیربومی و کارآفرینی بومی؛ حسینی‌کهنوج و همکاران (Hosseini Kahnooj et al., 2022) به سازمان‌دهی کسب‌وکارها و بازاریابی؛ حسینی‌نیا و علی‌آبادی (Hosseininia & Aliabadi, 2021) به بازار و شبکه‌سازی و ارتباطات؛ قدیری-معصوم و همکاران (Ghadiri Masoum et al., 2020) به بازار و شبکه‌ها و خوشه‌ها؛ اکبری‌سامانی و همکاران (Akbari Samani et al., 2020) به مشارکت و دسترسی به بازار؛ عباس‌نژاد و همکاران (Abbasnejad et al., 2021) به بازارها؛ مایلز و موریسون به نفوذ شبکه‌ها و پلتفرم‌های مجازی برای دسترسی به بازار (Miles & Morrison, 2020)؛ مکی و کلاین به خدمات پشتیبانی تجاری، شبکه‌سازی و بازاریابی (McGehee & Kline, 2008) اشاره داشتند.

دلیل این وضعیت قابل قبول و خوب مؤلفه "بازار" زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر را می‌توان در عواملی همچون دسترسی به تأمین‌کنندگان مواد اولیه جهت

از نظر مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، فقط مؤلفه "زیربنایی" از زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بود که دارای وضعیت خوب و قابل قبول بود. بر اساس پژوهش‌های پیشین، مؤلفه "زیربنایی" از زیست‌بوم کسب‌وکار در ابعاد مختلفی بررسی شده است؛ برای مثال، وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) به زیرساخت‌های محلی تحت عنوان تسهیل‌گر بیرونی؛ ربیعی‌مندجین و همکاران (Rabiee Mandejin et al., 2022) به زیرساخت‌های فیزیکی به‌عنوان زیربنای اکوسیستم؛ باپیری و همکاران (Bapiri et al., 2022) به زیرساخت به‌عنوان عوامل زمینه‌ای؛ حسینی‌کهنوج و همکاران (Hosseini Kahnooj et al., 2022) به فناوری و سازمان‌دهی کسب‌وکارها؛ حسینی‌نیا و علی‌آبادی (Hosseininia & Aliabadi, 2021) به توان زیرساختی؛ مایلز و موریسون به نیاز به نفوذ شبکه‌ها و پلتفرم‌های مجازی برای دسترسی به بازار (Miles & Morrison, 2020) و کلاین و همکاران به پهنای باند اینترنت در قالب زیرساخت فیزیکی (Kline et al., 2014) اشاره نموده‌اند.

دلیل این وضعیت قابل قبول و خوب مؤلفه "زیربنایی" زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر را می‌توان در عواملی همچون "وجود، تجهیز و توسعه و ایجاد" زیرساخت‌های مربوطه جست‌وجو کرد که منجر به افزایش یا مناسب بودن میزان دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستا، میزان برخورداری از خدمات پایه بوم‌گردی (آب، برق، گاز، امنیت، بهداشت محیط) در روستا، دسترسی به انواع وسایل حمل‌ونقل در روستا، قابلیت دسترسی به زمین و سایر منابع پایه مورد نیاز برای ایجاد کسب‌وکار بوم‌گردی در روستا و وضعیت برخورداری از راه‌های ارتباطی با کیفیت مناسب در روستا شده است.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، هم از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و هم مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی، فقط مؤلفه "بازار" وضعیت متوسط و جایگاه دوم (از نظر امتیاز) را دارد. بر

کسب‌وکار، وضعیت و اهمیت یکسانی داشته باشند.

برای مثال، وزین و همکاران (Vazin et al., 2023) وضعیت سه جنبه زیست‌بوم شامل تسهیل-گر بیرونی (قوانین و مقررات، حمایت مالی، حمایت غیرمالی، آموزش، زیرساخت‌های محلی)، نوآوری‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی اقامتگاه (مهارت‌های مدیریتی، مهارت نیروی انسانی اقامتگاه، مدیریت مشارکتی اقامتگاه، بازاریابی خلاقانه، سیاست‌های رقابتی و شناخت وضعیت بازار گردشگری و کسب-وکار) و فعالیت‌های عملیاتی پایدار ارزیابی نمودند. ربیعی‌مندجین و همکاران (Rabiee Mandejin et al., 2022) دو عنصر حاکمیت و رهبری و زیرساخت‌های فیزیکی و جاذبه‌ها را به‌عنوان عناصر زیربنایی و کیفیت زندگی، عوامل زمینه‌ای، منابع انسانی و زیرساخت‌های مالی را به‌عنوان عناصر روبنایی زیست‌بوم کسب‌وکار دانستند. از دیدگاه (Hosseini Kahnoot et al., 2022) عناصر زیست-بوم شامل محیط طبیعی، سیاست‌های دولتی و رویه‌های قانونی بازدارنده، موانع اقتصادی اثرگذار، مسائل و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی حاکم بر جامعه، مدیریت، فناوری و سازمان‌دهی کسب-وکارها، مسائل سرمایه‌های انسانی، مسائل انگیزشی و روانی می‌شود که مسائل مالی و اقتصادی بالاترین ضریب تأثیرگذاری را دارد. در یافته‌های (Hosseininia & Aliabadi, 2021) عوامل مهم زیست‌بوم به ترتیب شامل عوامل حمایتی و پشتیبانی، فرهنگی-اجتماعی، نظام‌های سیاستی-حاکمیتی، بازار، مالی-اقتصادی، شبکه‌سازی و ارتباطات، سرمایه انسانی، ظرفیت‌های طبیعی و توان زیرساختی می‌شدند. طبق یافته‌های (Akbari Samani et al., 2020)، بُعد اقتصادی، مهم‌ترین بُعد زیست‌بوم و شاخص سرمایه‌گذاری، مهم‌ترین شاخص بُعد اقتصادی است و پس از آن شاخص-های دولتی، شامل آگاهی و آموزشی (سیاستی) می‌باشد. بر اساس یافته‌های عباس‌نژاد و همکاران (Abbasnejad et al., 2021) عناصر مؤثر و پویایی

میهمان‌پذیری اصیل بوم‌گردی برای صاحبان کسب-وکارهای بوم‌گردی در محدوده جغرافیایی، دسترسی به بازارهای محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای کسب‌وکارهای بوم‌گردی در منطقه، استقبال تورگردانان منطقه و استان‌های اطراف از همکاری با اقامتگاه‌های بوم‌گردی، همکاری بوم‌گردی‌ها با یکدیگر برای جذب گردشگری جست‌وجو نمود.

رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: مؤلفه‌های زیربنایی، بازار، اجتماعی-فرهنگی، کسب‌وکار، سرمایه انسانی، حمایت، آموزش و نوآوری و مالی است.

رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: کسب‌وکار، بازار، زیربنایی، اجتماعی-فرهنگی، حمایت، سرمایه انسانی، مالی و آموزش نوآوری است.

یک تمایز اندک و منطقی در میان دیدگاه دو ذی-نفع یعنی مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی نسبت به وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر وجود دارد. اولاً کاملاً منطقی است که دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان عامل کارآفرینی و یا سرمایه‌گذار با دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی به‌عنوان تنظیم‌گر و مجری با یکدیگر تفاوت داشته باشد؛ دوماً، محیط و مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی، آن‌چنان دارای پیچیدگی پویا (محیط، تغییر مداوم، تعدد، وابستگی و ابهام توأمان) می‌باشند که موقعیتی به موقعیت دیگر جایگاه و وضعیتشان تغییر خواهد کرد. علاوه بر این در تمام پژوهش‌های مورد بررسی در پیشینه، هیچ مورد مشابهی یافت نشد که مؤلفه‌های زیست‌بوم

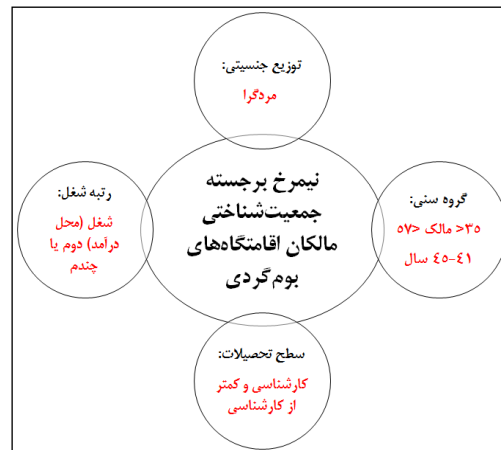

معتقدند که زیرساخت‌های فیزیکی، زیرساخت‌های مالی، خدمات پشتیبانی تجاری، شبکه‌سازی، منابع مالی، خدمات آموزشی، ظرفیت سازمانی، حاکمیت و رهبری، بازاریابی، کیفیت زندگی، هنجارهای اجتماعی - فرهنگی و زمینه‌های عمومی از عناصر مهم زیست‌بوم کسب‌وکار هستند (McGehee & Kline, 2008).

۵ نتیجه‌گیری

بر اساس این ویژگی‌ها، "به‌طورکلی" می‌توان "الگوی شخصیتی" مالک اقامتگاه‌های بوم‌گردی در رامسر را "مردی در ابتدای میان‌سالی و تجربه‌مندی با تحصیلات کارشناسی و کمتر (به طور عمده نامرتب) که تأسیس اقامتگاه بوم‌گردی شغل (محل درآمد) دوم یا چندم وی می‌باشد" تعریف نمود (شکل ۴).

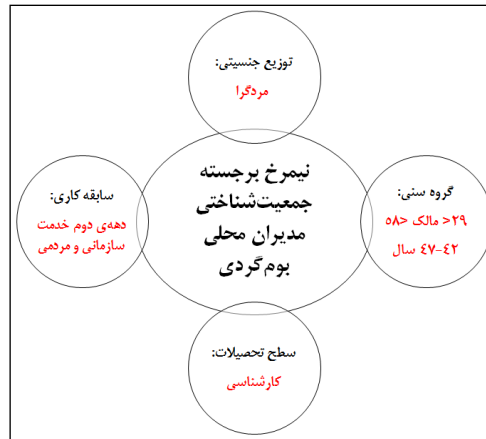
که برای تسهیل و حمایت از کارآفرینی مولد و نوآوری و رشد گرد هم می‌آیند، شامل حوزه‌های سیاست و رهبری، منابع مالی، فرهنگ، حمایت‌های نهادی و زیرساختی، سرمایه انسانی و بازارها می‌باشند. در پژوهش‌های خارجی نیز این تمایزات وجود دارد. مایلز و موریسون معتقدند زیرساخت اجتماعی کارآفرینانه در توانمندسازی و پشتیبانی از توسعه، نیاز به نفوذ شبکه‌ها و پلتفرم‌های مجازی برای دسترسی به بازار، دانش و سرمایه، نیاز به پرورش افراد کارآفرین، نقش نهادها و حاکمیت حمایتی و اهمیت سرمایه طبیعی در توسعه اکوسیستم کارآفرینی روستایی مؤثرند (Miles & Morrison, 2020). از نظر دلیچ و پریچ، عناصری چون رهبری، تراکم شبکه، دولت، استعدادها، خدمات پشتیبانی، مشارکت، شرکت‌ها و سرمایه باید بررسی شوند (Delić & Perić, 2018). همچنین، مک‌گی و کلاین

شکل ۴. نیمرخ جمعیت‌شناختی مالکان اقامتگاه‌ها- (منبع: پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

تحصیلات کارشناسی (به طور عمده نامرتب) که دهه دوم خدمت سازمانی خود را سپری می‌کند" تعریف نمود (شکل ۵)

بر اساس این ویژگی‌ها، "به‌طورکلی" می‌توان "الگوی شخصیتی" مدیر محلی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در رامسر را "مردی میان‌سال و دارای تجربه، با

شکل ۵. نیمرخ جمعیت‌شناختی مدیران محلی-منطقه‌ای - (منبع: پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

بوم‌گردی در شهرستان رامسر ارزیابی شدند؛

- از نظر رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی، فقط مؤلفه "بازار" جایگاه یکسان دوم را دارد.

- رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: مؤلفه‌های زیربنایی، بازار، اجتماعی-فرهنگی، کسب‌وکار، سرمایه انسانی، حمایت، آموزش و نوآوری و مالی است؛

- رتبه وضعیت مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر بر اساس مقدار میانگین از دیدگاه مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی به ترتیب اول به آخر شامل: کسب‌وکار، بازار، زیربنایی، اجتماعی-فرهنگی، حمایت، سرمایه انسانی، مالی و آموزش نوآوری است؛

با توجه به یافته‌ها، می‌توان این گونه نتیجه گرفت که فضای حاکم بر زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر، شامل ویژگی‌های زیر است (جدول ۴):

- زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر دارای هشت مؤلفه "کسب‌وکار"، "مالی"، "آموزش و نوآوری"، "سرمایه انسانی"، "حمایت"، "بازار"، "اجتماعی-فرهنگی" و "زیربنایی" می‌باشد؛

- وضعیت زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی (با نمره میانگین ۲/۶۳ از ۵) و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی (با نمره میانگین ۲/۷۸ از ۵) در حد "متوسط" قرار دارد؛

- از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مدیران محلی و منطقه‌ای بوم‌گردی مؤلفه‌های "مالی" و "آموزش و نوآوری" به‌عنوان ضعیف‌ترین مؤلفه زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر ارزیابی شدند؛

- از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مؤلفه "زیربنایی" به‌عنوان قابل‌قبول‌ترین مؤلفه زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های

جدول ۴. مقایسه مؤلفه‌های زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر از دیدگاه مالکان اقامتگاه-های بوم‌گردی و مدیران محلی-منطقه‌ای بوم‌گردی

وضعیت مؤلفه‌ها	رتبه وضعیت بر اساس میانگین	ارزیابی مالکان اقامتگاه	مقایسه	ارزیابی مدیران محلی	رتبه وضعیت بر اساس میانگین
کسب‌وکار	۴	۲/۷۲	↑=	۲/۹۷	۱
مالی	۸	۲/۰۹	>	۲/۶۷	۷
آموزش و نوآوری	۷	۲/۲۹	↑=	۲/۴۸	۸
سرمایه‌ی انسانی	۵	۲/۵۱	>	۲/۶۹	۶
حمایت	۶	۲/۵۰	>	۲/۷۹	۵
بازار	۲	۲/۹۳	↑=	۲/۹۶	۲
اجتماعی-فرهنگی	۳	۲/۸۶	=↑	۲/۸۳	۴
زیربنایی	۱	۳/۲۱	<	۲/۸۷	۳
کل زیست‌بوم کسب‌وکار	-	۲/۶۳	↑=	۲/۷۸	-

رنگ قرمز: وضعیت ضعیف - رنگ زرد: وضعیت متوسط - رنگ سبز: وضعیت قابل قبول

منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۲)

در ابتدای تأسیس یک اقامتگاه بوم‌گردی، علاوه بر نیاز به تدوین یک طرح توجیهی فنی-اقتصادی و اهلیت (توانایی مالی)، استعلام بیش از ۱۵ نهاد و دستگاه دولتی برای موضع و موضوع اقامتگاه بوم-گردی التزام دارد. از این رو، این سه مورد، هزینه مالی و زمانی متقاضیان را افزایش خواهد داد و ممکن است بسیاری از افرادی که به دنبال دریافت این مجوز باشند، در نیمه مسیر از ادامه آن منصرف شوند. هرچند در بخش استعلامات، بحث "دولت الکترونیک" و "درگاه ملی مجوزهای کشور" و "پنجره واحد صدور الکترونیکی مجوزهای کشور" مطرح و کارسازی شده است، اما، دستورالعملی برای پاسخ به این استعلام‌ها وجود ندارد و هر دستگاه بنابر دستورالعمل‌ها و تجارب افراد (فارغ از برخوردهای سلیقه‌ای، انحصارهای شغلی، مجوزهای رانتهی، حلقه‌های بسته صنفی و امضاهای طلایی)، نظریه-های کارشناسی خود را در پاسخ به استعلامات ارائه می‌کنند. از این رو، دو مشکل هزینه زمانی-مالی متقاضیان و نبود دستورالعمل پاسخ به استعلامات، برجسته هستند.

زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی می‌تواند راهبردی مناسب برای شتاب‌دهی به توسعه و رشد اقتصادی در مناطق روستایی باشد و برای رفع چالش‌های توسعه روستایی و برخورداری روستاییان از شرایط مطلوب زندگی، استفاده از کارآفرینی در بوم‌گردی در نقش مکمل فعالیت‌های کشاورزی در روستاهای هدف گردشگری می‌بایست مورد توجه قرار گیرد. به‌عنوان مهم‌ترین نکته، از آنجایی‌که هر زیست‌بوم کسب‌وکار در یک بستر اجتماعی-فرهنگی خاص شکل می‌گیرد، وجود تعاملات و همکاری میان عناصر مختلف در این محیط منجر به توسعه می‌شود. طبق یافته‌ها، زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر در مرحله بلوغ (و حرکت رو به افول) قرار دارد و می‌توان با جوان‌سازی و تخریب خلاق، این کسب‌وکار را احیا نمود.

بر اساس "یافته‌ها و نتایج"، می‌توان "سه اولویت" را برای ارائه پیشنهادهای کاربردی-مدیریتی مطرح نمود: (۱) فرآیند اخذ مجوز؛ (۲) آموزش؛ (۳) حمایت مالی.

- آشنایی (برای نمونه در قالب فم‌تور) - مهارت‌افزایی مدیران و منابع انسانی) و پس از تأسیس (کارگاه‌های موضوعی: مدیریت خدمات، قیمت‌گذاری، برندسازی، مسؤولیت و پایداری) و زمان بحران (تاب-آورسازی و رویین‌تن‌سازی) طراحی شود.

در نهایت، با توجه به اینکه از نظر مالکان اقامتگاه‌های مؤلفه "مالی" نیز در زیست‌بوم کسب‌وکار اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان رامسر ضعیف بوده، حمایت مالی دولت اکنون نسبت به ابتدای نهضت اقامتگاه‌های بوم‌گردی کاهش یافته و کم‌رنگ شده است و همچنین برای حدود ۷۰ درصد از مالکان این کسب‌وکار به عنوان شغل و محل درآمد دوم یا چندم محسوب می‌شود، دو دیدگاه هدایتی و حمایتی مالی پیشنهاد می‌شود.

- در دیدگاه هدایتی، میان افراد شاغل و غیر شاغل، هم در کمک‌ها و هم در مشوق‌های مالی (میزان، سود، زمان بازگشت و ...)، تمایز محسوس ایجاد شود. به طور مثال می‌توان یک الگوی حقیقی (کسب‌وکار شخصی) و یا الگوی کارفرمایی برای تخصیص کمک‌ها و مشوق‌های مالی در نظر گرفت؛

- در دیدگاه حمایتی، برای تثبیت کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی، می‌توان برخی نیازمندی‌ها و الزامات موضوعی و موضعی کسب‌وکار بوم‌گردی مانند معرفی، تبلیغات و آموزش‌های تخصصی را میراث به طور رایگان ارائه نماید.

- در دیدگاه حمایتی برای شناسایی و رفع مسائل و آسیب‌های کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی، میراث، پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های دانشگاهی را فراخوانی کند.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسؤول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

- پیشنهاد می‌شود، برای پاسخ به کل استعلام‌های تأسیس یک اقامتگاه بوم‌گردی در درگاه برخط ۲۴ ساعته، یک بازه زمانی برای مثال (۱۰ روز کاری و غیرکاری) تعیین شود و تمام دستگاه‌ها موظف باشند، بدون حضور متقاضی و رفت‌وآمدهای طاقت‌فرسا در این بازه (یا فراتر)، پاسخ خود را اعلام نمایند.

- مورد دیگر پیشنهادی، اینکه چون تمرکز بر کسب‌وکار اقامتگاه بوم‌گردی است، یک "دفتر/میز هماهنگی کسب‌وکارهای گردشگری" برای تعامل میان متقاضیان، اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع-دستی و سایر دستگاه‌ها دایر شود که موظف به پیگیری و کارسازی در امور اخذ مجوزها باشد.

هرچند از دیدگاه مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مؤلفه "زیربنایی" زیست‌بوم وضعیت قابل قبولی دارد، یعنی بن‌مایه‌ها و مواد اولیه راه‌اندازی و تأسیس وجود دارد، اما چگونگی استفاده از این منابع برای بسیاری از ذی‌نفعان قابل رویت نمی‌باشد و نیاز به آموزش دارند؛ به طوری که هر دو گروه وضعیت آموزش و نوآوری را ضعیف ارزیابی نموده‌اند. شایان ذکر است، دوره‌های موجود در میراث برای تأسیس اقامتگاه‌های بوم‌گردی، تنها مربوط به آشنایی مدیران/مالکان اقامتگاه‌ها با سطوح عمومی گردشگری است. علاوه بر این، میراث، آموزش‌های مرتبط با اقامتگاه‌های بوم‌گردی را به مؤسسات آموزشی گردشگری دارای مجوز، برون‌سپاری و واگذار نموده است. متمرکز نبودن آموزش، پراکندگی جغرافیایی و اساتید آموزش ندیده و گاهی غیرمتخصص از آسیب‌های وضع موجود در مبحث آموزش اقامتگاه‌های بوم‌گردی هستند.

- پیشنهاد می‌شود آموزش با سه الگوی "مشاوره حرفه‌ای"، "دوره‌های مهارت-افزایی" و "کارگاه‌های اقتضایی" در سه دوره زمانی قبل از تأسیس (مشاوره حرفه‌ای و

سهم نویسندگان در پژوهش

با توجه به استخراج مقاله از پایان‌نامه، نویسنده اول به‌عنوان دانشجو، نویسنده دوم به‌عنوان استاد راهنما و نویسنده سوم به‌عنوان استاد مشاور در پایان‌نامه، سهم داشته و نقش‌آفرینی نموده‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان، از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکتشان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- Abbas Nejad, S., Aghajani, H., & Ramzanadeh Lesboi, M. (2021). Explaining the dimensions of the entrepreneurial ecosystem in nature-based tourism businesses. The second international conference on innovation in business management and economy, 19 October 2021, Iranian Business Excellence Association, Tehran. (In Persian).
- Akbari Samani, N., Badri, S. A., Rezvani, M. R., & Salmani, M. (2020). Performance Evaluation of Elements of Rural Tourism Entrepreneurship Ecosystem; Case Study: Tehran Province. *Journal of Rural Research*, 11(3), 556-575. (In Persian).
- Amolo, J., & Migiro, S. O. (2015). An entrepreneurial flair development: the role of anecosystem. *Problems and Perspectives in Management*, 13(2): 494-505.
- Anabestani, A., Giyahi, H., & Javanshiri, M. (2018). An Analysis of the Effects of Establishing Ecotourism Residence on Development of Rural Settlements (A Case Study of Radakan Village, Chenaran County). *Spatial Planning*, 8(2), 1-24. (In Persian).
- Anggraeni, E., Den Hartigh, E., & Zegveld, M. (2007, October). Business ecosystem as a perspective for studying the relations between firms and their business networks. In *ECCON 2007 Annual meeting* (pp. 1-28). The Netherlands: Bergen aan Zee.
- Arabzoozani, M., Hassanipour, S., & Bayegi, V. (2014). Understanding Cronbach's alpha: a necessity for implementation of original research studies. *Iranian Journal of Medical Education*, 14(9), 831-832. (In Persian).
- Audretsch, D. B., Cunningham, J. A., Kuratko, D. F., Lehmann, E. E. & Menter, M. (2019). Entrepreneurial ecosystems: economic, technological, and societal impacts. *The journal of Technology Transfer*, 44(2), 313-325.
- Augier, M., & Teece, D. J. (2021). *The Palgrave encyclopedia of strategic management*. Palgrave Macmillan.
- Bapiri, J., Ghaderi, E., & Mahmoudzadeh, M. (2022). Developing Sustainable Business Model Framework for Ecolodges: Using Meta-Synthesis Method. *Journal of Tourism Planning and Development*, 11(40), 161-186. (In Persian).
- Battistella, C., Colucci, K., De Toni, A. F., & Nonino, F. (2013). Methodology of business ecosystems network analysis: A case study in Telecom Italia Future Centre. *Technological*

- Forecasting and Social Change, 80(6), 1194-1210.
- Borouj, A. (2013). Ecotourism cluster of the network of native residences in Iran. electronic book. Tehran: Institute of Ecology. (In Persian).
- Bouzarjomehri, K., Jafari, F., & Moeini, A. (2022). Study of the effects and Consequence of Ecotourism residences on rural communities (Case Study: Kang Rural and Sepidar derakht in Razavi Khorasan Province). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 16(4), 741-760. (In Persian).
- Brandth, B. and Haugen, M. S. (2011). Farm diversification into tourism implications for social identity. *Journal of Rural Studies*, 27(1), 35-44.
- Bulatović, D. (2017). Ecotourism and ecotourism accommodation. *ILIRIA International Review*, 7(2), 117-141.
- Bunruamkaew, K., & Murayama, Y. (2012). Land use and natural resources planning for sustainable ecotourism using GIS in Surat Thani, Thailand. *Sustainability*, 4(3), 412-429.
- Chan, J., & Baum, T. (2007). Motivation Factors of Ecotourists in Ecotourism Accommodation: The Push and Pull Factors. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 12(4), 349-364.
- Conesa, I. M., Acosta, M., & Manzano, M. (2016). Corporate social responsibility and its effect on innovation and firm performance: An empirical research in SMEs. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 142, 2374-2383.
- Da Costa, T. G., Teixeira, N. M., & Lisboa, I. (2019). Perceptions of Entrepreneurial Ecosystem in Tourism Sector: A Study in Municipality of Setúbal. In *Handbook of Research on Entrepreneurship, Innovation, and Internationalization* (pp. 157-177). IGI Global.
- Delić, A., & Perić, D. (2018). Influence of Business Ecosystem on Rural Tourism Development. *Interdisciplinary Management Research*, 12(3), 78-93, 2018.
- Ghadiri Masoum, M., Motiee Langroodi, S. H., Mohammad Reza, Z., & Gholami, A. (2020). Identifying and analyzing the roles and elements of an entrepreneurship ecosystem with a documentary approach. *Human Geography Research*, 52(3), 1083-1102. (In Persian).
- Giannakis, E. (2014). The Role of Rural Tourism on the Development of Rural Areas: The Case of Cyprus. *Romanian Journal of Regional Science*, 8(1), 38-53.
- Göthlich, E. S., & Hagen R. W. (2004). Underlying Principles of Business Ecosystems. IBM Institute for Business Value.
- Hawkins, D. E., (2004). A protected areas ecotourism competitive cluster approach to catalyse biodiversity conservation and economic growth

- in Bulgaria. *Journal of Sustainable Tourism*, 12(3), 219-244.
- Hawkins, D. E., Epler Wood, M., & Bittman, S. (1995). *The Ecotodge Sourcebook*. North Bennington, VT: The Ecotourism Society.
- Horváth, A., & Jónás-Berki, M. (2018). Environmental and social responsibility supplemented with green case studies from the side of the tourism service providers. *Turizam*, 22(2), 52-62.
- Hosseini Kahnootj, S. R., Sojasi qeidari, H., Anabestani, A., & Shahdadi, A. (2022). Identifying the Challenges Facing the Development of Rural Tourism Entrepreneurial Business Ecosystem (Case Study: Sarduiyeh District in Jiroft County). *Journal of Rural Research*, 12(4), 700-715. (In Persian).
- Hosseininia, G. H., & Aliabadi, V. (2021). The Model Design for Tourism Entrepreneurial Ecosystem Growth in the Rural Environment of Iran from the Perspective of Experts. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 17(0), 195-213. (In Persian).
- Inoue T., Nagayama S. (2011). Strategic types and performance of niche-firms within business ecosystems: A study of the Japanese video game industry. *Waseda Business & Economic Studies*, No. 47, 1-17
- Isenberg, D. (2011) *The Entrepreneurship Ecosystem Strategy as a New Paradigm for Economic Policy: Principles for Cultivating Entrepreneurship*, Institute of International European Affairs, Dublin, Ireland.
- Jafari, J. (2000). *Encyclopedia of tourism*. London: Routledge.
- Kasim, A. (2006). The need for business environmental and social responsibility in the tourism industry. *Hospitality & tourism administration*, 7(1), 1-22.
- Kline, C., Hao, H., Alderman, D., Kleckley, J. W., & Gray, S. (2014). A spatial analysis of tourism, entrepreneurship and the entrepreneurial ecosystem in North Carolina, USA. *Tourism Planning & Development*, 11(3), pp. 305-316.
- Kry, S., Sasaki, N., Datta, A., Abe, I., Ken, S., & Tsusaka, T. (2020). Assessment of the changing levels of livelihood assets in kampong phluk community with implications for community-based ecotourism. *Tourism Management Perspectives*, Vol. 34, 1-11.
- Kwan, P., Eagles, P. F. J., & Gebhardt, A. (2008). A Comparison of Ecotodge Patrons' Characteristics and Motivations Based on Price Levels: A Case Study of Belize. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(6), 698-718.
- Lengnick-Hall, C. A., & Beck, T. E. (2009). Resilience capacity and strategic agility: prerequisites for thriving in

- a dynamic environment. UTSA, College of Business.
- Loureiro, S., Romero, J., & Bilro, R. (2020). Stakeholder engagement in co-creation processes for innovation: a systematic literature review and case study. *Journal of Business Research*, Vol. 119, 388-409.
- Mafi, M., Pratt, S., & Trupp, A. (2019). Determining ecotourism satisfaction attributes – a case study of an ecolodge in Fiji. *Journal of Ecotourism*, 19(4), 1-23.
- McGehee, N. G., & Kline, C. S. (2008). Entrepreneurship and the rural tourism industry: a primer. In *Building community capacity for tourism development* (pp. 123-141). Wallingford UK: CABI.
- Miles, M. P., & Morrison, M. (2020). An effectual leadership perspective for developing rural entrepreneurial ecosystems. *Small Business Economics*, 54, 933-949.
- Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts. (2019). *Statistical yearbook of the Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts 2019*. Tehran: Research Institute of Cultural Heritage and Tourism. Retrieved from: [\[https://www.mcth.ir/documents/EntryId/424\]](https://www.mcth.ir/documents/EntryId/424), access date (30 July 2023). (In Persian).
- Mohammadi, M., & Mirtaghian Rudsari, S. M. (2019). Investigating the Factors Affecting the Loyalty of Urban Destination Case Study: Ramsar City. *urban tourism*, 6(1), 149-167. (In Persian).
- Moore, J. F. (1993). Predators and prey: a new ecology of competition. *Harvard Business Review*, 71(3), 75-86.
- Mooridosadat, P., Rokn-Al-Din Eftekhari, A. (2018). Evaluating Sustainable Agriculture Development with an Entrepreneurial Approach (Case Study: Khouzestan Province). *The Journal of Spatial Planning*, 22(3), 80-111. (In Persian).
- National Statistics Center of Iran. (2022). *Statistical results of 1400 national tourists*, Tehran: Iran Statistics Center. (In Persian).
- Polbitsyn, S. N. (2019). *Russia's Rural Entrepreneurial Ecosystems. Economy of Region*. Vol. 15, 298-308.
- Popescu, R. I., & Zamfir, A. (2011). Strategic Role of Ecotourism for Romania's Regional Development. In *Proceedings of the 5th International Conference- The Scale of Globalization, Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*, Ostrava, Czech Republic, 8-9
- Rabbani, R. (2017). Investigating the potential of ecolodge in the development of third-generation tourism, case study: eco-resorts of Isfahan province, Master's thesis, supervisor Dr. Zahid Shafiei, Isfahan University of Art, Faculty of Advanced Research in Art and Entrepreneurship. (In Persian).

- Rabiee Mandejin, M., Gholami, A., Alizadeh, M., & Mohammadzadeh Larijani, F. (2022). Identification and Design of a Model of Rural Tourism Entrepreneurship Ecosystem: The Case of Khalkhal City (Case study: Khalkhal city). *Tourism Management Studies*, 17(57), 265-302. (In Persian).
- Rabiee Mandejin, M., Oroji, H., & Alizadeh, M. (2021). Explaining the Development Model of Ecolodges System in Rural Areas (Case Study: Khalkhal County). *Tourism Management Studies*, 16(53), 359-392. (In Persian).
- Rezvani, M. R., & Azizi, S. (2019). The effect of ecotourism residences on rural development. The second national conference on the prospects of sustainable rural development of Iran, 28 February 2018, Tehran, Kharazmi University and the Scientific Association of Geography and Rural Planning of Iran. (In Persian).
- Rong, K., Wu J., Shi Y., & Guo L. (2015). Nurturing business ecosystems for growth in a foreign market: Incubating, identifying and integrating stakeholders. *Journal of International Management*, 21(4), 293-308.
- RostamPisheh, M., Nasir Salam, S. M., & Tizghalam Zonouzi, S. (2019). An evaluation and comparative analysis of physical structures in ecotourism resorts (Case study: Telarkhaneh Bordbar and Deylmay Gasht; Guilan province). *Physical Social Planning*, 6(2), 111-132. (In Persian).
- Sadin, H., & Pourtaheri, M. (2020). Evaluating the Life Cycle of Resorts Case study: Turkmen Saharan Golestan Province. *The Journal of Spatial Planning*, 24(2), 201-229. (In Persian).
- Sakhdari, J., Yadolahi farsi, J., & Shahriary, M. (2023). Designing a Model for The Development of Rural Entrepreneurship Ecosystem with Emphasis on Ecotourism Resorts in Tourist Villages of Khorasan Razavi Province. *Social Studies in Tourism*, 21(11), 169-194. (In Persian).
- Salehpour, Marjan. (2018). Investigating ecolodge and its characteristics as a sustainable accommodation. The 4th International Conference on New Technologies in Civil Engineering, Architecture and Urban Planning, October 14, 2018, Salehan Institute of Higher Education, Tehran.
- Sanaeepour, H., zahiri, A., & rastegar, A. (2021). Designing a strategic resilience model for ecotourism businesses in Border areas. *Journal of Tourism Planning and Development*, 10(37), 333-355. (In Persian).
- Sanders, E.G. and Halpenny, E. (2001). *The Business of Ecolodges: A Survey of Ecolodge Economics and Finance*. Burlington, VT: The International Ecotourism Society.

- Shafii, Z. and Rabbani, R. (2019). ecolodge and nature-friendly accommodations, Tehran: Mehkameh. (In Persian).
- Spigel, B., & Harrison, R. (2018). Toward a process theory of entrepreneurial ecosystems. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 12(1), 151-168.
- Stam, E. (2015). Entrepreneurial ecosystems and regional policy: a sympathetic critique. *European Planning Studies*, 23(9), 1759-1769.
- Vazin, N., Yazdanpanah, H., & Saeedi, M. (2023). Analysis of the Factors Affecting the Success of Ecolodge Business (Case study: Southeastern counties of Isfahan Province). *Geography*, 20(75), 107-127. (In Persian).
- Wallace, G. N., & Pierce, S. M. (1996). An evaluation of ecotourism in Amazonas, Brazil. *Annals of Tourism Research*, 23(4), 843-873.
- Wan, J., Zhang, H., Wan, X., & Luo, W. (2011). The business ecosystem of the Chinese software industry, *iBusiness*, 3(2), 123-129.
- Wight, P. A. (1997), Ecotourism accommodation spectrum: Does supply match the demand?, *Tourism Management*, 18(4), 209-220.
- Yari, A., & Kosari, S. (2019). Designing a business ecosystem (Case study: Native search engine, cloud computing, big data and the internet of things). *Quarterly journal of Industrial Technology Development*, 17(37), 3-18. (In Persian).